

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme
Çalışması
2021-2023
Güncellemesi

2024

SERPİL SANCAR

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III

Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

**Haritalama ve İzleme Çalışması:
2021-2023 Güncellemesi**

Prof. Dr. Serpil Sancar

Temmuz 2024

CEİD YAYINLARI

Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2023 Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-29-9

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçeriği yalnızca Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmaz.

PROF. DR. SERPİL SANCAR Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nde öğretim üyesi. Siyaset Bilimi alanında doktorasını tamamladıktan sonra Siyaset Kuramı, Siyaset Sosyolojisi, Küresel Siyasal Dinamikler, Din-Siyaset İlişkisi, Sosyal Bilimlerde Araştırma Metodolojisi konularında dersler verdi. Kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet araştırmaları alanında da akademik çalışmalar yapan Profesör Sancar bu alanda da “Feminist Kuram,” “Cinsiyet ve Siyaset,” “Kadın Hakları Hareketleri,” “Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti” ve “Kadın Araştırmalarında Yöntem” derslerini vererek Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının yürütülmesinde aktif olarak yer aldı. Ankara Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi’nin (KASAUM) kurucularından olan Profesör Sancar halen bu merkezin müdürü olarak da görev yapıyor. Profesör Sancar 2011-2012 yılları arasında ABD George Washington Üniversitesi’nde konuk araştırmacı olarak bulundu; “Din ve Cinsiyet” konusunda araştırma yaptı ve dersler verdi. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) kurucu başkanı olan Profesör Sancar kuruluşundan bu yana derneğin yönetiminde de aktif olarak çalışıyor. Profesör Sancar’ın kadın çalışmaları ve siyaset bilimi kesişim alanlarında çok sayıda yayını ve araştırması mevcuttur. Profesör Sancar’ın yakın dönemde yayınlanmış bazı kitapları şöyledir: Din, Siyaset ve Kadın: İran Devrimi, 1990 Belge Yayınları (ikinci baskı: 2016, Nika Yayınevi); Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar, 2012, İletişim Yayınları (ikinci baskı: 2014, İletişim Yayınları); 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Eleştirinin Birikimi, derleme, bölüm I ve II, 2011, Koç Üniversitesi Yayını; Erkeklik: İmkânsız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, 2009 Metis Yayınları, (üçüncü baskı: 2016 Metis Yayınları); İdeolojinin Serüveni: Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme, 1997, İmge Yayınevi (üçüncü baskı: 2016, İmge Yayınevi, Ankara).

İçindekiler

İçindekiler	4
Tablolar Listesi.....	6
Giriş.....	7
Uluslararası Gelişmeler.....	9
Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası belgelerde yer alan gelişmeler	9
Birleşmiş Milletler (BM) -UN Women Stratejik Planı 2022-2025	9
Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2024-2029	9
Avrupa Komisyonu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025	10
Avrupa Birliği (AB) Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporları.....	11
Uluslararası Verilerde Siyasal Kararlara Kadınların Eşit katılımı ve Türkiye	11
Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Verileri	11
Parlamentolar Arası Birlik (Inter Parliamentary Union-IPU) Verilerine göre Siyasal Kararlara Kadınların Eksik Katılımı	16
Türkiye Bağlamında Mevcut Durumun İzlenmesi.....	23
Kamu Kurumlarının TCE Çalışmaları ve İzleme	23
12. Kalkınma Planı’nda (2024-2028) Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı	23
Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028	25
Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024- 2028).....	29
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçesi ve İstihdamın Cinsiyet Dağılımı.....	30
Hak Temelli Sivil Örgütlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Faaliyetlerinin İzlenmesi ...	33
Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER).....	33
Kadın Koalisyonu’nun mevcut durum izlemesi	35
Eşitlik İçin Kadın Platformu -EŞİK’in mevcut durum izlemesi	39
KONDA cinsiyet verileri	43
Ben Seçirim Derneği sivil izleme çalışması.....	44
Diğer bazı önemli sivil izleme çalışmaları:	44
Hak temelli sivil örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini izleme çalışmalarının değerlendirilmesi	45
Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Verileri	46
2023 Genel Seçim Sonuçları	46
Seçimlerde aday olan ve seçilen kadın sayısı ve oranı	46

Seçimlere katılımın cinsiyet dağılımı	49
TBMM Komisyonlarında görev almada cinsiyet dağılımı	50
2024 Yerel Seçim Sonuçları.....	51
Kadın adayların sayıları ve oranları	51
İlçelerde seçim kazan kadın belediye başkanları: Yeni bir dönem mi başlıyor?	58
Seçim sonuçları değerlendirmesi.....	59
Türkiye’de Siyasal Kararlara Katılımda Cinsiyet Eşitliği Verileri	60
KSGM verilerine göre kamu üst yönetiminde cinsiyet dağılımı	60
Dışişleri Bakanlığı-büyükelçilerin cinsiyet dağılımı.....	60
Yargı organlarında çalışanların cinsiyet dağılımı	61
Akademik eğitime ve yönetime katılımda cinsiyet dağılımı	61
TÜİK verilerine göre akademik personelin cinsiyet dağılımı.....	61
Ekonomi yönetiminde kadın	62
Siyasal parti yönetimlerinde cinsiyet dağılımı	63
Genel Değerlendirme	65

Tablolar Listesi

Tablo 1. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi bileşenlerine göre Türkiye’nin Puan ve sıralaması	12
Tablo 2. 2023 yılında eşitsizlik gösterge değerleri dünya ortalamaları	12
Tablo 3. 2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde sıralamadaki ilk 20 ülke	13
Tablo 4. 2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde Türkiye’nin sıralamasının yakınında yer alan ülkeler	13
Tablo 5. Endeks Değerlerinin bölgesel dağılımı	14
Tablo 6. Alt endeks bileşenlerine göre bölgelerin başarı düzeyleri, 2023	14
Tablo 7. Alt endeks bileşenlerine göre bölgelerin başarı düzeyleri, 2024	15
Tablo 8. Meclis türlerine göre millet vekili sayısı ve dağılımı, 2023	18
Tablo 9. Bölgelere ve meclis türlerine göre millet vekili sayısı ve dağılımı, 2023	18
Tablo 10. Dünyada kadınların siyasal temsilde en yüksek orana sahip ilk 15 ülke, 2023	19
Tablo 11. Dünya ve Bölgesel Parlamentolarda Kadın Oranlarının Ortalamaları (%), 1995 ve 2024	19
Tablo 12. Kalkınma planı hedefler	24
Tablo 13. Eylem Planı’nda tanımlanan kadınların eşit siyasal katılımı ile ilgili amaç, faaliyet, izleme ve değerlendirme göstergeleri	27
Tablo 14. ASHB personelinin cinsiyet dağılımı	31
Tablo 15. Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı (%)	43
Tablo 16. Cinsiyete ve yıllara göre Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı	43
Tablo 17. Çalışma durumuna ve yıllara göre Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı	43
Tablo 18. Milletvekili adaylarının cinsiyet dağılımı	46
Tablo 19. Seçilen Milletvekillerinin Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımları	48
Tablo 20. 28. Dönem Milletvekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	48
Tablo 21. Siyasal partilere göre son üç genel seçimlerde seçilen kadın milletvekili dağılımı	49
Tablo 22. Yaş grupları ve cinsiyete göre seçimlere katılım oranı	49
Tablo 23. YSK’nın verilerine göre siyasal partilerin kadın aday sayıları	54
Tablo 24. 2019 Yerel Seçimleri - Kadın Aday Sayısının Toplam Aday Sayısına Oranı	56
Tablo 25. 2019 Mahalli İdareler Seçiminde Kadın Aday Oranı (%)	56
Tablo 26. Partilere göre büyükşehir belediye başkanı ve belediye başkanı kadın aday oranları	56
Tablo 27. 2019 ve 2024 Seçimlerinde Kadın Adayların Oranı	57
Tablo 28. Kamuda kadın yönetici istatistikleri	60
Tablo 29. Cinsiyete göre üst ve orta düzey yönetici pozisyonlarındaki bireylerin oranı, 2012-2022	63
Tablo 30. Siyasal partilerin 2018 ve 2023 Genel Seçimleri döneminde parti yönetimlerinin cinsiyet dağılımı	64

Giriş

Bu İzleme Raporu daha önce hazırladığımız iki temel Rapor’un devamı niteliğinde¹ ve 2021-2023 yılları arasında Türkiye’de siyasal kararlara kadınların eşit katılımında meydana gelişme ve değişimlere ilişkin verileri derleyerek tanımlamayı ve kamuoyuna sunmayı amaçlıyor.

Son iki yılda Türkiye iki önemli seçim yaşadı ve bu seçimler sonucunda mevcut siyasal aktörlerin konumlarında ve stratejik davranışlarında önemli değişimler oldu ve önümüzdeki dönemde de yeni değişimlerin gelmekte olduğu öngörülmüyor. Bu değişim dinamiklerinin, kadınların eksik siyasal katılım sorununu gündemde tutması ve olumlu yönde etkilemesi öngörülebilir sonuçlardan biri.

Söz konusu son iki seçimde kadın haklarıyla ilgili sorunlar seçim gündeminin ve siyasal kampanyaların önemli maddeleri arasında yer aldı. Seçim sonuçlarını belirleyen siyasal ittifakların topluma sundukları vaatler geri ve yüzeyseldi. Bu nedenle, seçim sonrası dönemde, kadın haklarının gelecekte ne kadar korunacağı endişesi oluştu. 2023 Genel Seçimlerinde, örneğin Cumhur İttifakı’nın HÜDA-Par ve Yeniden Refah Partisi ile yaptığı seçim ittifakının kadın hakları karşıtı siyasal güç birliği olduğu iddiası çok tartışıldı. Aslında bu işbirliğinin arka planında sadece İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmek ve 6284 sayılı kadınlara karşı şiddetin önlenmesi için kapsamlı tedbirler öngören yasanın etkisizleştirilmesi yoktu. Dahası, erken yaşta evliliklerin suç olmaktan çıkartılması, evlenme yaşından küçüklere dini nikâh kıyan imamların cezasızlığı, müftülere nikâh kıyma yetkisi verilmesi, nafaka hakkının sınırlandırılması, kürtajın yasaklanması, eğitimde cinslerin ayrı okullaştırılması, Diyanet’in Müftülükler eliyle, kadınlara danışmanlık yapması çerçevesinde, Medeni Yasa hükümleriyle çelişen dini yorumların varlığı, evlenen kadınların kendi soyadlarını kullanmalarında yeni kısıtlamalar öngörülmesi gibi kadınların kazanılmış haklarında geri adım anlamına gelecek uygulamalar bu çerçevede tartışıldı.²

Öte yandan seçimlerde etkin olan diğer siyasi ittifakın (Millet İttifakı), seçildikleri takdirde uygulamayı vaat ettiği programlar ve hazırladıkları anayasa önerileri içinde, kadınların eşit hakları hakkında bir güvence, kadın erkek eşitliğini sağlamaktan sorumlu bir kurumsal yapı önerisi yoktu. Hatta temel sorunların tanımı ve çözüm önerilerine dair yayınlanan vaatlerde, kadın erkek eşitliğine ilişkin evrensel normları ve önerilen çözümleri dahi dikkate almayan bir yaklaşım görüldü. Millet İttifakı’nın kendi içinde, kadınların eşit haklar talebi üzerinde

¹ Bu Raporlar için bkz: Serpil Sancar, 2018, Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/176> ve 2020, Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2018-2020 Güncellemesi, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1251>

² 2021-2023 döneminde kadın hakları açısından önemli dönüşümler ve bunların siyasal sonuçları için bkn: Serpil Sancar, *Siyasetin Cinsiyeti -Cinsiyetçiliğe Karşı Kadın Hakları Siyaseti*, Metis Yayınları, 2024. <https://www.metiskitap.com/catalog/book/37252>

anlaşma olmadığı ve bu nedenle Millet İttifakı’nın siyasi vaatlerinin, kadın hakları konusunun dağınık, tutarsız ve stratejik meseleleri dışında tutan bir bakışı yansıttığı görüldü. Bu durum, kadınların eşitlik haklarının korunması için yürütülen bütün mücadele ve gelişmelere rağmen, geri gidişin göstergesi olarak yorumlandı. Anaakım siyasal partilerde hala varlığını sürdüren erkek egemen yapıların ortadan kaldırılması hedefinin, 2023 Genel Seçimleri ortamında, siyasetin tartışma ve müzakere masasında, doğru bir çerçevede ele alınamadığını bize gösterdi.

Son iki seçimde en çok oy alan ve TBMM’de grup oluşturan anaakım siyasal partiler, (HDP/Yeşil Sol Parti/DEM Parti hariç), kendi partilerinde erkek egemen parti ve politika yapılarıyla nasıl baş edeceklerini ve kadın haklarını nasıl koruyacaklarını, tutarlı bir politika çerçevesinde açıklamadılar. Anaakım partilerin seçim aday listelerinde sadece kadın aday sayısı az olmakla kalmadı; aynı zamanda seçim aday listelerine girebilen deneyimli kadın hakları savunucularının sayısı da birkaçı geçemedi. Sadece hükümet partilerinde değil, muhalefet partilerinde de, kadın haklarını korumayı hangi hukuki çerçevede, hangi politikalarla, parti içinde hangi özgün birimlerin sorumluluğunda, hangi deneyimli ve bilgili kadrolarla yapacaklarına dair ciddi bir öneri göremedik.

Genel Seçimler sonucunda TBMM’ye seçilen kadın vekillerin önemli bir kısmı ise HDP/Yeşil Sol Parti/DEM Parti kadın adayları oldu. HDP/Yeşil Sol Parti/DEM Parti seçim aday listelerinde %50 cinsiyet kotası ve eşbaşkanlık uygulaması ile tabandan ve yerelden gelen kadınların siyasete taşıma politikasını sürdürdü.

Mart 2024’te yapılan Yerel Yönetimler Seçimleri’nde ise siyasal partilerin kadınları seçilebilecek yerlerden aday göstermesi ve seçimde başarılı olabilmeleri açısından bazı önemli gelişmeler ve ilkler yaşandı. Örneğin CHP’nin değişen yeni merkez yönetimi bu konuda değişen bir bakış açısı sergiledi. Millet İttifakı’nın bozulması ve CHP’de yapılan Kurultay ve genel başkan değişikliği sonucu, kadınların eksik siyasal katılımını telafi edecek bir yaklaşımı benimsemeye başladığına dair işaretler görülmeye başlandı. Bu değişimlerle CHP, yerel seçimler döneminde, kadın üye, parti yöneticisi, belediye başkanı ve yerel meclis üyeliklerine adaylıklarda önemli bir artış sağladı. Bunun sonucu da, önemli sayıda kadını, belediye başkanı ve meclis üyesi olarak seçtirebildi. (HDP/Yeşil Sol Parti/DEM Parti hem cinsiyet kotası hem de eşbaşkanlık uygulaması ile yine çok sayıda kadını yerel yönetimlere taşımayı başardı. Şimdi bundan sonra, yeni seçilen bu kadınların neyi ne kadar değiştirebileceğini izlemeye ve tartışmaya başlayacağız.

Uluslararası Gelişmeler

Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası belgelerde yer alan gelişmeler

Rapor döneminde Türkiye’nin imzacısı ve dolayısıyla uygulamakla yükümlü olduğu stratejik uluslararası belgelerde yer alan önemli verileri ve gelişmeleri kısaca belirtelim.

Birleşmiş Milletler (BM) -UN Women Stratejik Planı 2022-2025³

Rapor verilerini güncelleme dönemi için UN-Women dört temel çalışma ve sorun çözme etki alanı saptıyor. Bunlardan biri **Yönetişim ve Kamu Yaşamına Katılım**. Bu etki alanında amaçladığı sonuçları ve ulaşılmak istenen kurumsal etkililik ve etkinlik çıktıları aşağıdaki gibi tanımlanmış:

“Stratejik Plan, cinslerin 50-50 katılım dengesinin siyasal karar süreçlerinin her düzeyinde sağlanması için, “geçici özel önlemler” dahil, politika değişiklikleri ve kadınların siyasal kurum ve süreçlerde etkinliklerinin artırılmasını destekler.” (par.49)

STRATEGIC PLAN VISION

Achieve gender equality, the empowerment of all women and girls and the full enjoyment of their human rights

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2024-2029⁴

Avrupa Konseyi yeni dönem Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi Belgesi’ni açıkladı. Belge, daha önce de olduğu gibi, Konsey’in cinsler arası eşitlik ve kadın haklarını korumak için temel stratejik politikalarını, uygulama hedeflerini ve kilit eylemlerini yeniden tanımlıyor.

³ UnWomen (2021). UN Women Strategic Plan 2022-2025. United Nations. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2346>)

⁴ CoE (2024). Council of Europe Gender Equality Strategy 2024-2029. Council of Europe. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2559>)

Strateji belgesi altı temel hedef tanımlıyor:

1. Toplumsal cinsiyet kalıp-yargılarını ve cinsiyetçiliği önlemek ve mücadele etmek;
2. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek ve mücadele etmek;
3. Kadınların ve kız çocuklarının adalete eşit erişimini sağlamak;
4. Kadınların ve erkeklerin siyasal, kamusal, toplumsal ve ekonomik yaşama dengeli katılımını sağlamak;
5. Küresel ve jeopolitik riskler karşısında kadınların güçlenmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak;
6. Bütün politika ve uygulamalarda toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmayı ve kesişimsel yaklaşımı başarmak.

Strateji Belgesi 4. Hedefi tanımlarken kadınların ve kız çocuklarının siyasal ve kamusal kararlara eşit katılımını engelleyen cinsiyetçiliği, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ve olumsuz toplumsal normları, cinsler arasında eşitsiz dağılan ücretsiz emek ve bakım işlerini, kadınlara yönelen cinsiyet temelli şiddeti ve seçim sistemlerini ve siyasal partilerin işleyişlerini temel engelleyici faktörler olarak sayıyor.

Belge’de Konsey üyesi ülkelerin çoğunun bu konuda saptanan Konsey standartlarını henüz yakalayamadığı saptanıyor. Konsey verilerine göre, kadınların siyasal ve kamusal yaşama, yasama, yürütme (diplomatik görevler dahil), yargı kurumlarına; yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki idari yapılara tam ve eşit katılımları, hala Konsey’in saptadığı minimum standart olan %40’ın ve hükümetlerin kabul ettiği “2030’a Kadar Dünyada 50-50” kararının altında.⁵

Avrupa Komisyonu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025⁶

Türkiye’nin aday üye olduğu Avrupa Birliği’nin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için beş yıllık dönemler için hazırlayıp uyguladığı eylem planlarının sonuncusu 2020-2025 dönemi için uygulanmaya devam ediyor. Bu Strateji Belgesinin saptadığı altı stratejik hedeften birisi cinslerin eşit katılımıyla ilgili: *Toplum Geneline Eşit Liderlik*.

Bu Stratejik Hedef karar alma mekanizmalarında ve siyasette toplumsal cinsiyet dengesini sağlamak için yapılması gerekenleri tanımlıyor. Tanımlanan bu politikalardan bazı ilgi çekici olanlarına örnek verelim:

“Cam tavanı kırmaya yardımcı olmak için, Komisyon, şirket yönetim kurullarında icracı olmayan üyelerinin en az %40’nın, az temsil edilen cinsiyet tarafından temsil edilerek iyileştirmeye yönelik toplumsal cinsiyet dengesinin geliştirilmesi konulu 2012 tarihli direktif önerisinin kabul edilmesi için zorlayacak.

⁵ “Planet 50-50 by 2030: Step It Up for Gender Equality” Birleşmiş Milletler’in 2015 yılı 8 Mart Kadınlar gününde açıkladığı karar, bkn: www.unwomen.org/en/get-involved/step-it-up.

⁶ Avrupa Komisyonu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025 <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2402>

Komisyon, hükümetler, sivil toplum veya özel sektör tarafından yürütülen ulusal veya bölgesel projelerin örneklerini getirerek, yürütme kurullarında ve yönetici pozisyonlarında cinsiyet dengesini ele alan iyi uygulamaların değişimini kolaylaştıracaktır.

Konsey, kadınların seçmen ve aday olarak 2024 Avrupa Parlamentosu ve ulusal parlamentoların seçimlerine katılımlarını teşvik etmek için Üye Devletler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde çalışacak ve en iyi uygulamaları finanse edecek;

AB finansmanı isteyen Avrupalı siyasi partilerin, siyasi parti üyelerinin toplumsal cinsiyet dengeleri konusunda şeffaf olmaları teşvik edilecek.”

Avrupa Birliği (AB) Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporları

Avrupa Birliği (AB), toplumsal cinsiyet eşitliği açısından üye ülkelere tavsiyelerde bulunmaya ve gelişmeleri izlemeye devam ediyor. AB, 2021, 2022 ve 2023 yılları için hazırladığı raporları yayınladı ve gelişmeleri değerlendirdi. Bu raporlarda hem bölgesel hem de her bir ülkenin sağladığı gelişmeler ve yaşadığı sorunlar ele alınıyor.⁷

Uluslararası Verilerde Siyasal Kararlara Kadınların Eşit katılımı ve Türkiye

Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Verileri

Kadınların siyasal kararlara eşit katılımı açısından Türkiye’nin dünyada bulunduğu konumu görmek için Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF) tarafından her yıl hazırlanan **Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (Global Gender Gap)** verilerine bakalım:

- ✓ Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’ne göre Türkiye 146 ülke arasında 2023 yılında 129’uncu sırada ve 2024 yılında 127. sırada yer alıyor.⁸

Bu Endeks dünyada verisi olan ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini dört temel gösterge üzerinde ölçüyor. Türkiye’nin endekste çok geri bir noktada olmasının temel nedenlerinden birinin, kadınların siyasal kararlara eşitsiz katılımı olduğu görülüyor. Aşağıdaki Tablodan görüleceği üzere 2006, 2010, 2023 yılı verilerine göre Türkiye cinsiyet eşitsizliği açısından diğer ülkelere göre geri gitmiş.

⁷ AB’nin raporları için bkn: European Commission, 2022, 2022 Report on Gender Equality in the EU, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2063>; European Commission, 2023, 2023 Report on Gender Equality in the EU, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2154>; European Commission, 2024, 2024 Report on Gender Equality in the EU, <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2470>

⁸ Global Gender Gap Report 2023, <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2193>; Global Gender Gap Report 2024, <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2474>

Tablo 1. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi bileşenlerine göre Türkiye’nin Puan ve sıralaması

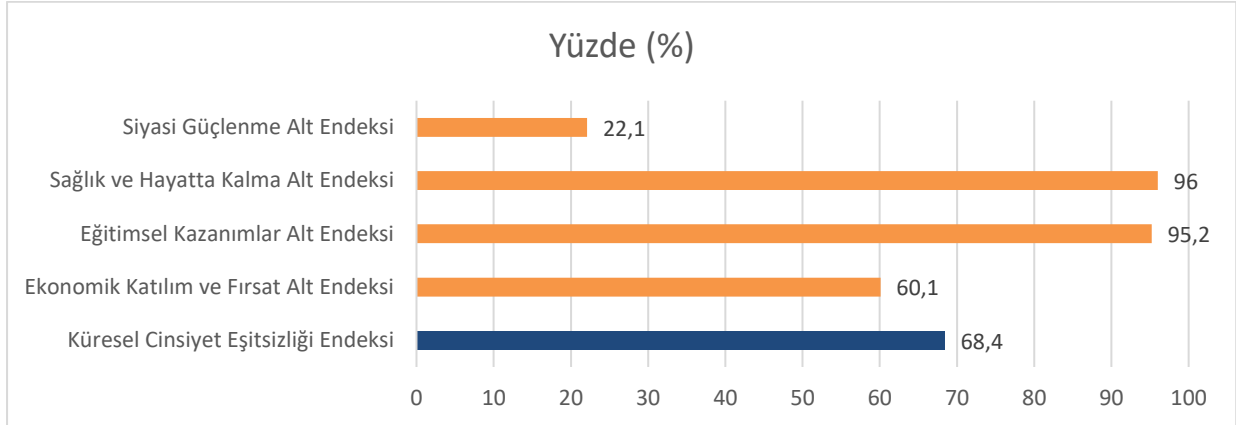
Kategoriler	2006 sıralaması (toplam 115 ülke)	2006 puanı (0–1)	2010 sıralaması (toplam 134 ülke)	2010 puanı (0–1)	2023 sıralaması (toplam 146 ülke)	2023 puanı (0–1)
Ekonomik Katılım ve Fırsat	106	0,434	131	0,3856	133	0,5
Siyasi Güçlenme	96	0,052	99	0,0769	118	0,18
Eğitimsel Kazanımlar	92	0,885	109	0,9123	79	0,98
Sağlık ve Hayatta Kalma	85	0,969	61	0,9755	106	0,966

2023 yılı Endeksi’ne göre Cinsiyet eşitsizlikleriyle mücadelede en az %80 eşitlik sağlamış en başarılı 9 ülke: İzlanda (14 yılda %91.2 puana ulaştı), Norveç, Finlandiya, Yeni Zelanda, İsveç, Almanya, Nikaragua, Namibya, Litvanya.

2023 yılında eşitsizlik gösterge değerleri dünya ortalamaları şöyle (146 ülke verisi):

- Sağlık ve yaşam süresi %96
- Eğitime erişim %95
- Ekonomik katılım ve fırsatlara erişim %60
- Siyasal güçlenme %22.

Tablo 2. 2023 yılında eşitsizlik gösterge değerleri dünya ortalamaları

Bu verilere baktığımızda Türkiye’de olduğu gibi, dünyada da en fazla cinsiyet eşitsizliği, siyasal kararlara cinslerin eşit katılamamasından etkileniyor.

2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde en üst sırada yer alan en başarılı 20 ülkeye baktığımızda artık küçük, az ya da orta gelişmişlik düzeyinde olan, çoğunlukla ciddi iç çatışmalar, savaşlar yaşamış ülkelerin, gelişmiş, eşitlikçi Avrupa ülkeleri arasında yer aldıklarını, hatta çoğunluğu oluşturduklarını görüyoruz. Son 25 yılda meydana gelen bu dönüşüm bize cinsiyet eşitliğinin büyüklük, zenginlik ya da siyasal istikrara bağlı olmadan, sadece güçlü bir siyasal kararlılık ile başarılabilirdiğini gösteriyor.

Tablo 3. 2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde sıralamadaki ilk 20 ülke

Sıra	Ülke	Puan (0-1)	Puan Değişimi (2022)	Sıra Değişimi (2022)
1	İzlanda	0,912	0,004	-
2	Norveç	0,879	0,034	+1
3	Finlandiya	0,863	0,003	-1
4	Yeni Zelanda	0,856	0,004	-
5	İsveç	0,815	-0,007	-
6	Almanya	0,815	0,014	+4
7	Nikaragua	0,811	0,001	-
8	Namibya	0,802	-0,005	-
9	Litvanya	0,8	0,006	+2
10	Belçika	0,796	0,003	+4
11	İrlanda	0,795	-0,01	-2
12	Ruanda	0,794	0,003	-
13	Letonya	0,794	0,023	+13
14	Kosta Rika	0,793	-0,003	-2
15	Birleşik Krallık	0,792	0,012	+7
16	Filipinler	0,791	0,004	+3
17	Arnavutluk	0,791	0,001	+1
18	İspanya	0,787	0,003	-
19	Moldova Cumhuriyeti	0,787	0,002	-3
20	Güney Afrika	0,787	0,005	+

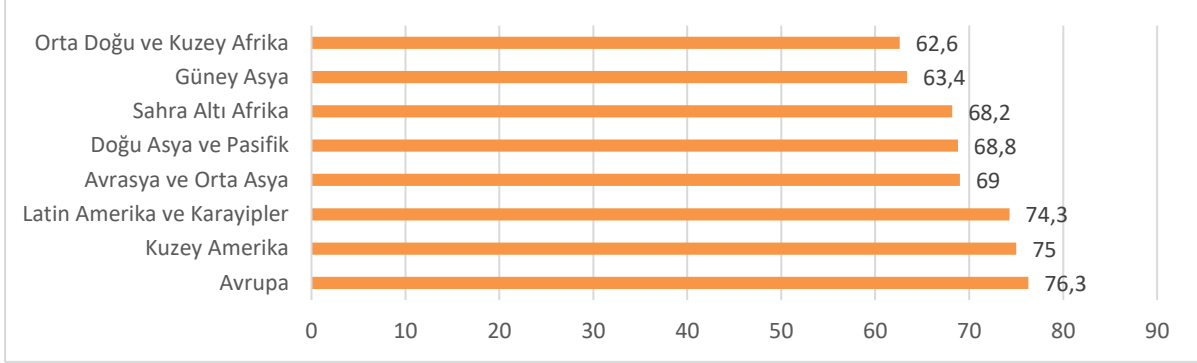
Öte yandan Türkiye’nin Endeks değerinin yer aldığı 129. sıranın etrafında yer alan ülkelere baktığımızda, bu grupta çoğunlukla İslam ülkelerinin bulunduğunu görüyoruz.

Tablo 4. 2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde Türkiye’nin sıralamasının yakınında yer alan ülkeler

Sıra	Ülke	Puan (0-1)	Puan Değişimi (2022)	Sıra Değişimi (2022)
125	Japonya	0,647	-0,002	-9
126	Ürdün	0,646	-0,007	-4
127	Hindistan	0,643	0,014	8
128	Tunus	0,642	-0,001	-8
129	Türkiye	0,638	-0,001	-5
130	Nijerya	0,637	-0,002	-7
131	Suudi Arabistan	0,637	0,001	-4
132	Lübnan	0,628	-0,015	-13
133	Katar	0,627	0,011	-4
134	Mısır	0,626	-0,008	-5
135	Nijer	0,622	-0,013	-7
136	Fas	0,621	-0,003	-3
137	Gine	0,617	-0,03	-19
138	Benin	0,616	0,004	-
139	Umman	0,614	0,006	-
140	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	0,612	0,036	4
141	Mali	0,605	0,003	-
142	Pakistan	0,575	0,011	3
143	İran (İslam Cumhuriyeti)	0,575	-0,002	-4
144	Cezayir	0,573	-0,03	-4
145	Çad	0,57	-0,008	-3
146	Afganistan	0,405	-0,03	-

Endeks Değerlerinin bölgesel dağılımına baktığımızda, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin cinsiyet eşitliği açısından en geride kalan bölge olduğunu görüyoruz.

Tablo 5. Endeks Değerlerinin bölgesel dağılımı

Endeks değişkenlerinin değerlerine göre bölgelerin başarı düzeylerine baktığımızda, bölgesel eşitsizliklerin yanı sıra alanlarına göre eşitsizliklerin de çok çarpıcı olduğunu görüyoruz. Aşağıda 2023 ve 2024 yılları için bölgesel farkları dört temel değişken açısından gösteren tabloya baktığımızda (Tablo 6 ve Tablo 7) bütün bölgeler açısından cinsiyet eşitsizliğine en çok etki eden değişkenin, siyasal güçlenme değişkeni olduğunu görüyoruz. Gelir, eğitim ve sağlık açısından görece olarak sağlanan başarılar, siyasal güçlenme söz konusu olduğunda ciddi bir eşitsizlik düzeyine iniyor. Avrupa ve Latin Amerika’nın siyasal güçlenme alanında son yıllarda gösterdiği gelişim diğer bölgelerin düşük başarısını gözlerden gizliyor. Siyasal güçlenme açısından dünyadaki ülkelerin ortalaması 2023 yılında %22.1 iken, 2024 yılında ancak %22.5’e yükselebiliyor. Bu düzeyde, bu dönemde önemli bir gelişim gösteren bazı ülkelerin ortalamayı yükseltmesi ile gerçekleşiyor.

Tablo 6. Alt endeks bileşenlerine göre bölgelerin başarı düzeyleri, 2023

Bölge	Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (%)	Ekonomik Katılım ve Fırsat (%)	Eğitimsel Kazanımlar (%)	Sağlık ve Hayatta Kalma (%)	Siyasi Güçlenme (%)
Avrasya ve Orta Asya	69	68,8	98,9	97,4	10,9
Doğu Asya ve Pasifik	68,8	71	95,5	94,9	14
Avrupa	76,3	69,7	99,6	97	39,1
Latin Amerika ve Karayipler	74,3	65,2	99,2	97,6	35
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	62,6	44	95,9	96,4	14
Kuzey Amerika	75	77,6	99,5	96,9	26,1
Güney Asya	63,4	37,2	96	95,3	25,1
Sahra Altı Afrika	68,2	67,2	86	97,2	22,6
Küresel Ortalama	68,4	60,1	95,2	96	22,1

Tablo 7. Alt endeks bileşenlerine göre bölgelerin başarı düzeyleri, 2024

Bölge	Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (%)	Ekonomik Katılım ve Fırsat (%)	Eğitimsel Kazanımlar (%)	Sağlık ve Hayatta Kalma (%)	Siyasi Güçlenme (%)
Orta Asya	69,1	68,8	98,7	96,4	14,8
Doğu Asya ve Pasifik	69,2	71,8	95,3	95	14,6
Avrupa	75	68	99,5	97	35,7
Latin Amerika ve Karayipler	74,2	65,7	99,5	97,6	34
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	61,7	42,7	96,8	96,4	10,8
Kuzey Amerika	74,8	76,3	100	96,9	26
Güney Asya	63,7	38,8	94,5	95,4	26
Sahra Altı Afrika	68,4	67,4	86,7	97,2	22,4
Küresel Ortalama	68,5	60,5	94,9	96	22,5

Türkiye’nin Endeks tarafından dikkate alınan değişkenler açısından 2023 ve 2024 yılı eşitlik değerleri de aşağıdaki grafiklerde yer alıyor. Bu grafiklerde de açıkça görüldüğü üzere, Türkiye’nin cinsiyet eşitliği değerlerini en çok düşüren değişken siyasal güçlenme açısından yaşanan eşitsizlik.

2023 Yılı

2024 Yılı

Parlamentolar Arası Birlik (Inter Parliamentary Union-IPU) Verilerine göre Siyasal Kararlara Kadınların Eksik Katılımı

Dünyada yasama ve yürütme organlarına kadınların katılımı

Parlamentolar Arası Birlik (Inter Parliamentary Union- IPU) tarafından 2005 yılından bu yana hazırlanan, ülkelerin ulusal meclislerindeki cinsiyet dağılımına ilişkin veri setinin 2023 yılı verileri yayınlandı⁹. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından da kullanılan IPU 2023 verilerine göre, dünya genelinde daha fazla kadın politikada karar alma süreçlerine katıldı; fakat toplumsal cinsiyet eşitliği hala sağlanamadı¹⁰.

IPU 2023 yılı Haritası, 1 Ocak 2023 itibarıyla kadınların yönetici pozisyonlarında ulusal parlamentodaki en güncel oranlarını ve bölgesel dağılımını gösteriyor. Bu verilere göre, dünya genelinde siyasi lider konumunda kadın oranı, hem hükümetler düzeyinde hem de parlamentolarda artarken, bu oran bazı ülkelerde hala çok düşük. Bu veriler kadınların devlet ya da hükümet başkanlığı kademelerinde yeterli seviyede temsil edilemediklerini gösteriyor.

Bakanlıkların dörtte birinden daha azında kadınlar bulunurken, ekonomi, savunma ve enerji gibi bakanlıklarda erkeklerin hakimiyeti devam ediyor. Siyasette kadınların sayısında artış gözlenmekle birlikte mevcut büyüme oranları, toplumsal cinsiyet eşitliğine erişmek için hala gidilecek çok yol olduğunu gösteriyor.

Veriler geniş küresel eşitsizlikleri şöyle ortaya koyuyor:

- “Siyasette Kadın 2023” haritasına göre dünya genelinde **kadın milletvekillerinin oranı** 1995’de %11 iken, 2023’de %26.5 olmuş. 2021’deki oranı %25.5 idi. Bu oran 2022 yılına göre %0.4, 2021 ve 2020 yıllarında %0.6 oranında artmış. Yani artışta yavaşlama olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan dünyada hala 22 ülkede kadın temsil oranı %10’un altında.
- Sadece 6 ülkede kadın temsilci oranı %50 ya da daha yüksek: Ruanda (%61), Küba (%53), Nikaragua (%52), Meksika (%50), Yeni Zelanda (%50), Birleşik Arap Emirlikleri (%50).
- Dünyada, parlamentosunda kadın temsil oranı %40’a ulaşan 23 ülke var. Bunların 13’ü Avrupa’da, altısı Afrika’da, üçü Latin Amerika’da ve sadece biri de Asya’da.
- Parlamentolarda kadın temsil oranı ortalaması Latin Amerika’da %36, Avrupa ve Kuzey Amerika’da % 32, Sahra Altı Afrika ülkelerinde %26.

⁹ <https://data.ipu.org/women-ranking/?month=2&year=2024>

¹⁰ <https://turkiye.un.org/en/224323-women-politics-map-2023>

- 2021’de %20.9 olan parlamentodaki **kadın meclis başkanları** oranının, 2023 yılında %22.7’ye ulaştığı görünüyor.
- 1 Ocak 2024 itibariyle Dünyada 26 ülkede, 28 kadın **devlet ya da hükümet başkanı** olarak görev yapıyor¹¹. 10 yıl önce bu rakamlar sırasıyla %5.3 ve %7.3 idi. Tüm bölgeler arasında Avrupa, kadınların siyasete katılımının çoğunlukta olduğu en fazla sayıda ülkeye sahip olmaya devam ediyor.
- Güncel verilere göre **kadın bakanların oranı** tüm dünyada %22.8. Sadece 13 **ülkede** kabinede yer alan bakanların %50’si ya da daha çoğu kadın .

Bakanlık düzeyinde en yüksek kadın oranına sahip bölgeler Avrupa ve Kuzey Amerika (%31.6) ile Latin Amerika ve Karaipler (%30.1). Orta Asya ve Güney Asya %10.1, Pasifik Adaları %8.1 ile kadınların bakanlıklarda en az temsil edildiği bölgeler. Birçok Avrupa ülkesinde ise (13 ülke) %50 oranından daha fazla kadın, bakanlık koltuklarında oturuyor.

Kadınlar, bakanlıklarda düşük oranda temsil ediliyor. Bunun yanı sıra, kadın bakanlar daha çok çevre (%32), kamu yönetimi (%30) ve eğitim (%30) alanlarında bakanlık pozisyonlarında yer alıyor ve toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve sosyal haklar konularında liderlik pozisyonlarında bulunuyor. Buna karşılık, erkekler ekonomi, savunma, adalet ve içişleri gibi bakanlıklara hakim olmaya devam ediyor.

IPU 2023 Raporuna göre bazı ülkelerde kadın haklarındaki gerileme sürüyor. Bu dönemde bazı önemli kadın politikacıların, cinsiyetçi engellemeleri ve tehditleri gerekçe göstererek siyasetten ayrılmaları da kayıtlara geçen bir durum.

Son yılların değişimleri olumlu mu?

Rapor’a göre **2023 yılında seçim yapılan 52 ülkede** seçimi kazanarak parlamentoda yer alan kadın oranı %27.6 oldu. Bu oran seçim yapılan ülkelerde daha önceki kadın temsil oranına göre %1.4 daha yükselmiş görünüyor.

Rapor’a göre Amerika bölgesinde 2023 yılında seçim yapılan ülkelerdeki kadın temsilci oranı %42.5 olmuş. Bu artışlar bölgenin, dünyanın kadın temsiline daha önceki yıllarda en yüksek oranı olan %35.1 oranını daha da yükseltecek ve Amerika kıtası, kadınların siyasal temsiline en eşit coğrafyası olmayı sürdürecektir.

Rapor’a göre 2023 yılında yapılan seçimlerde dünyada Parlamento Başkanları düzeyinde kadın oranı %23.8 olmuş.

¹¹ <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures#83879>

İyi düzenlenmiş ve uygulanan **cinsiyet kotaları**, kadınların siyasal temsiline artışında en önemli etken olmayı 2023 yılında da sürdürmüştü. 2023 yılında seçim yapan 432 ülkede seçilen kadın oranı %28.8 olurken, yine 2023 yılında seçim yapan ama cinsiyet kotası uygulamayan ülkeler ortalaması %23.2’de kalmış. Cinsiyet kotası uygulanması ortalamayı %5.6 yükseltmiş.

2023 yılında en çok yükseliş gösteren ülkeler %3.9 ortalama ile Sahra Altı Afrika ülkeleri olmuş.

IPU verilerine göre ülkeler ve bölgeler sıralaması şöyle:¹²

Tablo 8. Meclis türlerine göre millet vekili sayısı ve dağılımı, 2023

	Alt Meclis ve Tek Meclis	Üst Meclis	Tüm Meclisler
Toplam Milletvekili	37211	7017	44228
Cinsiyet Dağılımı			
Bilinen	37211	7017	44228
Erkekler	27239	5126	32365
Kadınlar	9972	1891	11863
Kadın Yüzdesi	26.8%	26.9%	26.8%

Tablo 9. Bölgelere ve meclis türlerine göre millet vekili sayısı ve dağılımı, 2023

Bölge	Alt Meclis ve Tek Meclis	Üst Meclis	Tüm Meclisler
Amerika	34.9%	36.5%	35.2%
Avrupa	31.5%	31.3%	31.5%
Sahra Altı Afrika	27.3%	27.5%	27.3%
Asya	21.5%	19.3%	21.2%
Orta Asya	26.2%	24.6%	25.8%
Güney Doğu Asya	23.5%	13.9%	22.0%
Doğu Asya	22.9%	26.6%	23.1%
Güney Asya	15.2%	18.0%	15.7%
Pasifik	19.2%	49.4%	22.4%
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	17.7%	11.6%	16.5%

1 Nisan 2024 itibarıyla dünyada kadınların siyasal temsiline en yüksek orana sahip ilk 15 ülkeye baktığımızda, oldukça çarpıcı değişimler görüyoruz. Artık en yüksek katılımı sağlayan ülkeler sadece en gelişmiş, en demokratik ülkeler değil.¹³ Hatta bu ülkelerin de önüne geçen küçük, yoksul, ciddi iç çatışmalar, ekonomik ve siyasal krizler yaşamış ülkeleri

¹² https://data.ipu.org/women-averages/?date_year=2024&date_month=04

¹³ https://data.ipu.org/women-ranking/?date_year=2024&date_month=04

görüyoruz. Bu durum cinsiyet eşitliğini sağlamanın ekonomik refah ile değil siyasal iktidarın kararlılığı ile gerçekleştiğini gösteriyor.

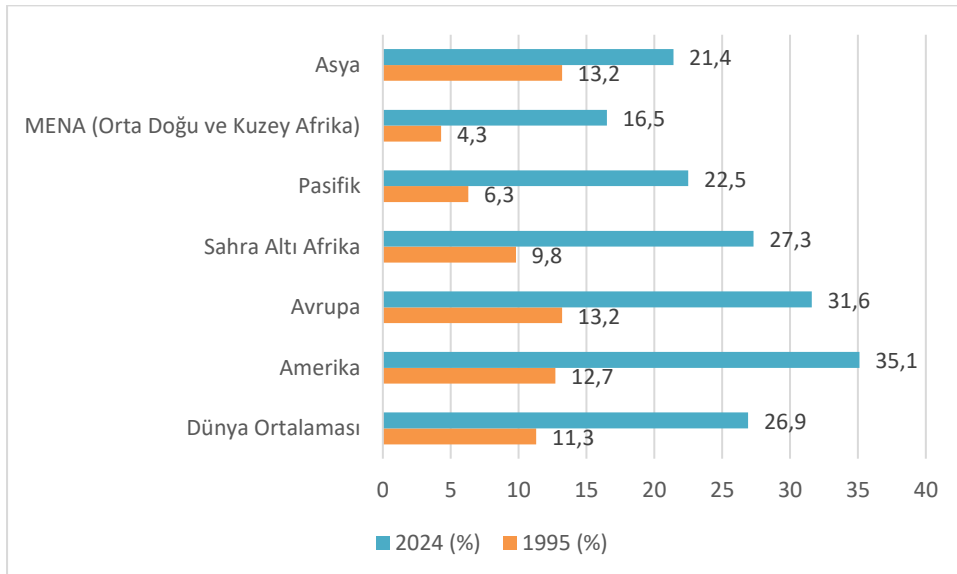
Tablo 10. Dünyada kadınların siyasal temsilde en yüksek orana sahip ilk 15 ülke, 2023

Sıra	Ülke	Toplam Sandalye	Kadın Milletvekili	Kadın Yüzdesi (%)	Kota
1	Küba	470	262	55,7	Hayır
2	Birleşik Arap Emirlikleri	40	20	50	Evet**
3	Andorra	28	13	46,4	Evet*
4	Finlandiya	200	92	46	Hayır
5	Monako	24	11	45,8	Hayır
6	Yeni Zelanda	123	56	45,5	Evet*
7	İspanya	350	155	44,3	Evet***
8	Arjantin	257	111	43,2	Evet***
9	Ekvador	137	59	43,1	Evet***
10	Hollanda	149	60	40,3	Evet*
11	İsviçre	200	77	38,5	Evet*
12	Sırbistan	250	95	38	Evet**
13	Doğu Timor	65	22	33,8	Evet**
14	Zimbabve	279	86	30,8	Evet***
15	Lüksemburg	60	18	30	Evet***

Verisi bulunan 183 ülke içinde Türkiye ise 118. Sırada yer almıştır.

Siyasete eşit katılım açısından farklı bölgelerin başarı düzeyine baktığımızda yine Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin en düşük temsil oranına sahip oldukları görülüyor. Bu veriler Küresel Cinsiyet Eşitsizliği 2023 Endeksi verileri ile uyumlu olarak, kadınların eşitsiz siyasal katılımı yaşadığı sorunu daha net gösteriyor.

Tablo 11. Dünya ve Bölgesel Parlamentolarda Kadın Oranlarının Ortalamaları (%), 1995 ve 2024

Dünyada Yerel Siyasal Kararlara Kadınların Katılımı

Yerel yönetim/karar organlarına kadınların eşit katılımı hem *Pekin Eylem Platformu*’nda hem de *BM-Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri* (SKH)-2030’da yer alıyordu. Ama öte yandan, geleneksel kadın hakları yaklaşımı, kadınların siyasal katılımını sadece ulusal parlamentolar üzerinden takip etme eğilimindeydi. Bu nedenle SKH, son yıllarda, kadınların yerel kararlara katılımını takip etmemize yarayacak bir göstergiyi de kullanmaya başladı. Bu gelişme, başta Türkiye gibi güçlü erkek egemen sosyal-siyasal yapıya sahip ülkelerde, yerelde erkek egemenliğinin boyutlarını daha yakından görmemizi sağladı. Bu sayede özellikle kadın yoksulluğu, aile içi şiddeti önleyici ve aile destekleri sağlayıcı politikalar geliştirme gereğini daha görünür hale geldi. Kadınların yerel katılımlarının artması bu alanlarda daha etkin yerel yönetimlerin gelişmesine yol açtı.

2017’den bu yana verisi elde edilebilen 117 ülkeden sadece 18’inde kadınların yerel kararlara katılım oranını %40’ın üzerine çıkarabilmiş (örneğin Bolivya %50.4, Hindistan %44.4, Fransa %42.3). Öte yandan 24 ülke (genellikle Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahra-Altı Afrika ülkeleri, örneğin Suudi Arabistan %1.2, Türkiye % 10.1, Gana %3.8) %15’in altında kalmış.

Bugün dünyada 136 ülkede yerel organlara seçilmiş 3 milyondan fazla kadın politikacı var. 66 ülke, yerel seçimlerde **cinsiyet kotası** ve 19 ülke de **rezerv koltuk** tekniklerini uygulayarak kadınların katılım oranlarını artırmaya çalışıyor. Bu çabalar sonucu 2023 yılında yerelde seçilmiş kadın oranı dünya ortalaması %35.5’e yükselebildi.¹⁴

IPU verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla dünyada verisine ulaşılabilen 141 ülkede¹⁵ yerel karar organlarında 3 milyon seçilmiş kadın, bütün yerel yöneticilerin %35.5’ini oluşturuyor. Sadece üç ülkede yerelde seçilmiş kadın oranı %50 den fazla ve 22 ülkede de %40’ı aşmış durumda. Bölgesel oranlar ise şöyle: Merkezi ve Güney Asya’da % 41, Avrupa ve Kuzey Amerika’da %37, Latin Amerika’da %27, Sahra Altı Afrika ülkelerinde %25, Batı Asya ve Kuzey Afrika’da %20.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Görsel Verileri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)’nin izlediği yerel kararlara katılım düzeyine ilişkin yayınlanan verilere göre, dünyada yerel düzeyde karar organlarına kadınların katılım oranı, 2020 yılında %33.9 iken, 2023 yılında % 35.5 olmuş. Bu hızla artış devam ederse dünyada yerel düzeyde cinsiyet eşitliğinin sağlanması için en az kırk yıl daha beklemek gerekeceği belirtiliyor.

¹⁴ WEF (2023). Global Gender Gap Report 2023. World Economic Forum. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2193>) s. 54.

¹⁵ IPU (2024). Women in parliament in 2023 The year in review. Inter-Parliamentary Union (IPU). (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2560>)

Yerel seçimlerde de cinsiyet kotalarının uygulanması, kadınların katılımını artıran en önemli faktör olmuş. Cinsiyet kotası uygulayan ülkelerde, yerelde seçilen kadın oranı 2022'de %30.9 oldu. Aynı oran kota uygulamayan ülkelerde %21.2'de kaldı. Cinsiyet kotaları ortalamada kadın katılımını %7 oranına getirmiş görünüyor.

Kadınların ekonomik kararlara eşit katılımı ise daha yavaş ilerliyor. Dünya ölçeğinde istihdam edilenlerin %40'ı kadın iken, 2021 yılında iş dünyası yöneticilerinin ancak %28.8'i kadın olmuş. 2015 yılından bu yana kadın yönetici oranı ancak %1 artabilmiş¹⁶.

Women in parliament

As at 1 January 2024

Proportion of women in parliament

26.9%

Globally, 26.9% of members of parliament are women (as at 1 January 2024)

Women leaders of parliament

As at 1 January 2024, 64 parliamentary chambers are led by women

23.8%
of presiding officers
of parliamentary
chambers are
women

+1.1 points
compared to
1 January 2023

+2.9 points
compared to
1 January 2021

Progress in 2023

Progress from 1 January 2023 to 1 January 2024

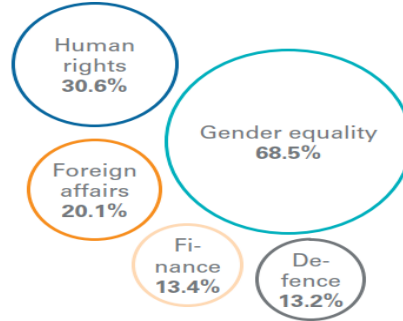
+0.4 points

Progress in recent years

(in percentage points, as at 1 January of each year)

Share of women Chairs of permanent parliamentary committees (%)

Elections in 2023

66 chambers of parliament in 52 countries were renewed/had elections in 2023

32/66

32 chambers have **more** women members than before 2023 elections/renewals

15/66

15 chambers have the **same** proportion of women as before 2023 elections/renewals

19/66

19 chambers have **fewer** women members than before 2023 elections/renewals

¹⁶ UN (2023). The Sustainable Development Goals Report 2023: Special edition Towards a Rescue Plan for People and Planet. United Nations Publication. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2561>)

Champions in 2023

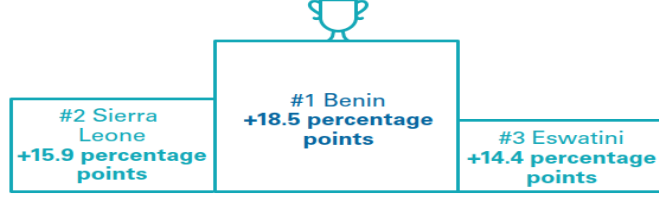
Regionally:

The Americas have the highest proportion of women elected to parliament in 2023: 42.5% (elections were held in 9 chambers in 6 countries)

Nationally:

African countries have made the most progress after elections held in 2023 in lower/single chambers:

Quotas work

In chambers where **no quota** was applied in renewals held in 2023:

23.2%
of those elected or
appointed to parliament
were women

In chambers where **some form of quota** was applied in renewals held in 2023:

28.8%
of those elected or
appointed to parliament
were women

Women elected in 2023

Proportion of seats following parliamentary renewals in 2023

Impact of electoral system on women's election in 2023

28.7% of those elected in **proportional representation or mixed electoral systems** were women

11.6% of those elected in **majoritarian or plurality electoral systems** were women

Türkiye Bağlamında Mevcut Durumun İzlenmesi

Kamu Kurumlarının TCE Çalışmaları ve İzleme

12. Kalkınma Planı’nda (2024-2028) Kadınların Siyasal Kararlara Eşit Katılımı¹⁷

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 12. Kalkınma Planı, kadın haklarının korunması hedefini, *“Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi”* hedefinin alt başlığı olarak ele almış. Planın *“Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesinin Artan Önemi”* başlığı altında aileyi tehdit eden faktörlerden bahsediliyor ve bu nedenle ailenin korunması gerektiği söyleniyor (s.16).

Plan’ın temel amaç ve ilkeleri içinde kadınlar, ailenin korunması hedefinin alt başlığı olarak ele alınırken kullanılan başlık *“Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum”* (3.3). Bu Plan hedefine göre *“insan odaklı, kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımı benimsenerek dayanıklı bir aile ve toplum yapısı ile milli ve insani değerlere haiz, eğitilmiş, kültürlü, üretken ve sağlıklı nesillerin geleceğe taşınması (648)”* amaçlanıyor.

Plan’ın 3.3.4. başlıklı “Aile” bölümünde, “Amaç” tanımları içinde dikkat çeken içerikler şöyle:

“719. Kadın ve erkeğin evlilik bağıyla kurulan, milli ve manevi değerlerin taşıyıcısı olan ailenin her türlü zararlı eğilimden korunması, sağlıklı nesillerin yetişmesi, dinamik nüfus yapısının ve kalkınmanın istikrarlı bir biçimde sürdürülmesini teminen aile kurumunun güçlendirilmesi temel amaçtır.”

Plan bu hedefe ulaşmak için tanımladığı politika ve tedbirler başlığı altında kadın haklarının korunmasıyla ilgili olarak sadece:

“721. İş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalara hız verileceği; bunun için kadın istihdamının artırılması ve dinamik nüfus yapısının korunması için kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör işbirliği yapılması,

722. Boşanmaların altında yatan temel sorunlar incelenerek boşanmaların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” demiş.

12. Kalkınma Planı’nın 3.3.5 başlıklı “Kadın” bölümünde Amaç, *“Ailede merkezi role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamlarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımın artırılması”* olarak tanımlanmış (725).

¹⁷ SBB (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (<https://dspace.ceid.org/handle/1/2318>)

Bu amaca ulaşmak için öngörülen Politika ve Tedbirler içinde, konumuz ile ilgili olarak cinsiyet eşitliğinden, kota ve geçici özel önlemlerden, eşitliğe aşamalı geçişten, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımdan bahsediyor. Bu Hedefler şöyle tanımlanmış:

"726. **Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması** ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.

727. Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için **kota ve ilave destekler gibi "geçici özel önlemler"** tanımlanarak uygulanacaktır.

727.1. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, **aşamalı bir geçiş için çalışmalar** yapılacaktır.

728. Kadınların **ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının** yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılması sağlanacaktır."

Kalkınma Planı’nın yıllara göre ulaşılması amaçlanan altı temel hedefi arasında iki tanesi kadınların siyasal katılımı ile ilgili: (s.173)

Tablo 12. Kalkınma planı hedefler

Gösterge	2022	2023	2028
Net Okullaşma Oranı, Kadın (Ortaöğretim, %)	89,3	89,3	100
Net Okullaşma Oranı, Kadın (Yükseköğrenim, %)	49,2	49,2	60
Kadın İstihdam Oranı (%)	30,4	31,4	36,2
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın (%)	35,1	35,9	40,1
Kadın Belediye Başkanı Oranı (%)	2	2	5
Parlamentodaki Kadın Temsil Oranı (%)	17,8	19,8	25

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028¹⁸

Güncelleme Raporumuzun kapsadığı zaman diliminde “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı-2018-2023” uygulanmasına devam edildi.

Söz konusu Eylem Planı’nın ikinci dönemi olan *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028* ise bu yıl uygulamaya başlandı. Yeni Eylem Planı hedefi, “kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi; hak, fırsat ve imkânlardan eşit şekilde yararlanmalarının sağlanması ve kadın erkek eşitliğinin tüm ana plan ve politikalara yansıtılması” olarak tanımlanmış.

Birinci Eylem Planı, **eğitim, ekonomi, sağlık, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya** bölümlerinden oluşan beş temel politika eksenine ilişkin mevcut durum, temel amaç, hedefler, stratejiler ve faaliyetler düzenlemişti. İkinci Eylem Planı ise temel politika eksenlerini **Eğitim, Sağlık, Ekonomi, Liderlik ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım, Çevre ve İklim Değişikliği** olarak planlamış. Planda; beş temel politika eksenine ilişkin “**5 Temel Amaç**”, “**20 Strateji**”, “**83 Faaliyet**” yer alıyor. Yani, bir önceki planda yer alan Medya temel politika alanlarından çıkartılmış; yerine Çevre ve İklim Değişikliği temel hedefi gelmiş.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028, “Kadınların Güçlenmesi”ni şöyle tanımlamış:

“Kadınların kendi hayatları üzerinde güç ve kontrol sahibi olmalarını ve stratejik seçimler yapma yeteneklerini kazanmaları sürecidir. Kadınların güçlenmesi beş unsurdan oluşmaktadır; “Kadınların kendi değerinin farkında olması; seçeneklere sahip olma ve bunlar arasında tercih yapma hakkı; fırsatlara ve kaynaklara erişim hakkı; ev içinde ve dışında kendi hayatlarını kontrol etme gücüne sahip olma hakkı; ulusal ve uluslararası düzeyde adil bir toplumsal ve ekonomik düzen oluşturmak için toplumsal değişimin yönünü etkileme becerileri. Bu bağlamda, eğitim, öğrenim, farkındalığın artması, kendine güvenin gelişmesi, seçeneklerin çoğalması, kaynaklara erişimin ve kontrolün artırılması, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsizlik içeren kurumların ve yapıların dönüştürülmesi için çalışmalar yapılması kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi sürecinde önemli araçlar arasındadır”.

ASHB’nin 2024-2028 yıllarını kapsayan Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda Bakanlığın misyonu şöyle tanımlanmış:

“Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak açısından kadının güçlenmesi, bireysel hak ve menfaatlerine erişim sağlaması; aile ve toplumsal yapımızın güçlenmesi bakımından son derece önemlidir”.

¹⁸ KSGM (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org/tr/handle/1/2390>)

Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda, “eğitim, sağlık, ekonomi, liderlik ve karar alma mekanizmalarına katılım ve çevre ve iklim değişikliği”, beş temel politika eksenini tanımlarken, kesişen çalışma alanlarını ve özel politika gerektiren grupları şöyle belirlenmiş:

Kesişen Çalışma Alanları:

- *Ailenin güçlenmesi,*
- *Afet ve acil durumlar,*
- *Mevzuat değişiklikleri,*
- *Cinsiyet ayrıştırmalı verilerin mevcudiyeti,*
- *Kadın erkek eşitliği eğitimleri,*
- *İzleme değerlendirme ve etki analizi çalışmaları,*
- *Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları,*
- *Yerel yönetimlerle işbirliği,*
- *STK’lar ile işbirliği,*
- *Üniversiteler ile işbirliği,*
- *Özel sektör ile işbirliği,*
- *Erkek çocukları da dâhil kadınların güçlenmesi sürecine erkeklerin katılımı.*

Özel Politika Gerektiren Gruplar:

- *Kız çocukları,*
- *Engelli kadınlar,*
- *Yaşlı kadınlar,*
- *Kırsal alanda yaşayan kadınlar,*
- *Geçici koruma(GK)/uluslararası koruma (UK) başvurusu veya statüsü sahibi kadınlar,*
- *Tutuklu ve hükümlü kadınlar,*
- *Şiddet mağduru kadınlar,*
- *Yoksul kadınlar.*

Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nca belirlenmiş Kesişen Çalışma Alanları arasında, her tür strateji, plan ve politika alanında alınan kararlara kadınların eşit katılımının sağlanması hakkında bir hedef yer almıyor.

Strateji Belgesi ve Eylem Planı İzleme ve Değerlendirmesi

Eylem Planı’nın izleme ve değerlendirmesinin ASHB tarafından kurulacak web tabanlı izleme sistemi ile yapılacağı belirtiliyor. İzleme ve Değerlendirme yöntemi şöyle tanımlanmış:

Web tabanlı sistem üzerinden sorumlu kurum/kuruluşların sunduğu raporlar, KSGM tarafından derlenerek, “Yıllık İzleme Raporu” hazırlanacak; hazırlanan yıllık izleme raporları Cumhurbaşkanlığına gönderilecek ve Bakanlığın resmi internet adresinde yayımlanacak.

Bununla birlikte, geçmiş yılın değerlendirilmesi ve gelecek yılın planlamasının yapılabilmesi amacıyla, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakan Yardımcısı başkanlığında yılda bir kez (Ocak ayında) sorumlu ve ilgili kurumlardan en az genel müdür statüsünde olmak üzere üst düzey yöneticilerin katılımıyla “İzleme ve Planlama Toplantısı” yapılacağı belirtiliyor. Böyle bir toplantı yapıldıysa bile alınan kararlar ve sonuçlar kamuoyuyla paylaşılmış değil.

Eylem Planı kapsamında sorumlu kurumlar, bir asil ve bir yedek izleme koordinatörü görevlendirerek bunu KSGM’ye bildirecek, söz konusu izleme koordinatörlerine verilecek şifrelerle, sorumlu kurumlar tarafından yürütülen çalışmalar web tabanlı izleme sistemine girilecektir. Sorumlu kurumlar, görevlendirdikleri izleme koordinatörlerinde bir değişiklik olması durumunda, yeni izleme koordinatörü bilgilerini resmi yazı ile KSGM’ye bildireceklerdir.

KSGM bünyesinde her bölüm için bir izleme sorumlusu belirlenecek ve kurumlardan gelen çalışmaların yeterlilik düzeyi, söz konusu sorumlu tarafından takip edilecektir. Eylem Planı’nın tamamı için KSGM bünyesinde bir İzleme Koordinatörü görevlendirilecek olup söz konusu İzleme Koordinatörü bölüm izleme sorumluları ile işbirliği içinde Eylem Planı’nda yer alan faaliyetlerin tamamını takip edecektir.

Tablo 13. Eylem Planı’nda tanımlanan kadınların eşit siyasal katılımı ile ilgili amaç, faaliyet, izleme ve değerlendirme göstergeleri

19	Parlamentodaki Temsil Oranı (Kadın)	19,8	YSK	Milletvekiliği Genel Seçim Dönemleri
20	Belediye Başkanı Oranı (Kadın)	3,02	YSK	Mahalli İdareler Genel Seçim Dönemleri
21	Belediye Meclis Üyesi Oranı (Kadın)	11,1	YSK	Mahalli İdareler Genel Seçim Dönemleri
22	Muhtar Oranı (Kadın)	2,17	YSK	Mahalli İdareler Genel Seçim Dönemleri
23	Kamuda Üst Düzey Yönetici Oranı (Kadın)	13,49	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Bütçe Genel Müdürlüğü Kamu Personeli Bilgi Sistemi	Yıllık
24	Rektör Oranı (Kadın)	9,91	YÖK İdari Kayıtları	Yıllık
25	Akademisyen Oranı (Kadın)	46,17	Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi	Yıllık
26	Hâkim Oranı (Kadın)	46,34	HSK İdari Kayıtları	Yıllık
27	Savcı Oranı (Kadın)	16,56	HSK İdari Kayıtları	Yıllık

Eylem Planı’nda “Liderlik ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım” temel amacı kapsamında saptanan strateji ve faaliyetler şöyle tanımlanmış:

TEMEL AMAÇ

Siyaset, liderlik ve karar alma mekanizmalarında ulusal ve yerel düzeyde kadınların temsilini artırmak ve karar süreçlerine etkin katılımlarını sağlamak.

STRATEJİLER

01 Liderlik ve karar alma süreçlerine kadınların katılımının artırılması için kurumların kapasitesinin geliştirilmesi.

02 Liderlik ve karar alma mekanizmalarına kadınların katılımını artırmak amacıyla toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetler gerçekleştirilmesi.

03 Kadınların siyasal hayata katılımı ile yetki ve karar alma süreçlerinde yer almasına katkıda bulunacak araştırma ve düzenlemeler yapılması.

Faaliyet 1.1 Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele yönelik liderlik ve karar alma süreçlerine kadınların katılımı konusunda farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.2 Yerel yönetimlerde karar alma mekanizmalarına kadınların katılımının artırılmasına yönelik farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.3 Meslek kuruluşları ve sendikaların üst düzey yönetsel organlarına kadınların katılımının artırılmasına yönelik farkındalık faaliyetleri düzenlenecektir.

Faaliyet 1.4 Kadın konusunda faaliyetler yürüten STK'lara yönelik kadınların ulusal ve yerel siyasette yer almaları konusunda deneyim paylaşım toplantıları gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.5 Üniversite öğrencilerine yönelik karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı konusunda farkındalık artırıcı ve teşvik edici çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.6 Yükseköğretimde karar alma mekanizmalarına kadınların katılımının artırılması amacıyla akademisyenlere yönelik farkındalık artırıcı ve teşvik edici çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 1.7 Öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerde kadınların yetki ve karar alma mekanizmalarına katılımı konusu ele alınacak ve kız çocuklarının özellikle sınıf başkanlığı ve okul temsilciliği gibi görevlerde yer alması teşvik edilecektir.

Faaliyet 2.1 Liderlik ve karar alma mekanizmalarında yer alan, topluma örnek oluşturacak rol model kadınlar ile televizyon, radyo ve sosyal medya programları gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 2.2 STK’ların liderlik ve karar alma mekanizmalarına kadınların daha fazla katılımı amacıyla bilgilendirici etkinlikler düzenlenecek, kadınların bu konuda görev alması teşvik edilecektir.

Faaliyet 2.3 Özel politika gerektiren kadın gruplarının (engelli, yaşlı kadınlar vb.) yetki ve karar alma mekanizmalarında yer almalarına yönelik farkındalık artırıcı etkinlikler gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 3.1 Seçim dönemlerinde aday adaylığı sürecinde kadınların eşit katılımını destekleyici geçici özel önlemlerin hayata geçirilmesine yönelik siyasi partiler teşvik edilecektir.

Faaliyet 3.2 Kamu kurum ve kuruluşlarında cinsiyet temelli veri tutulması ve bu verilerin yayımlanmasının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Faaliyet 3.3 Kadınların liderlik ve karar alma mekanizmalarına katılımına yönelik araştırma çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Eylem Planı’nda tanımlanan Göstergeler ise, her faaliyet alanında o faaliyet sayısı ve faaliyetlere katılımcı sayısı olarak tanımlanmış. Başka bir nitel göstergeye yer verilmemiş.

Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)¹⁹

ASHB bu yıl ilk kez ailenin güçlendirilmesi amaçlı beş yıllık bir eylem planı hazırladı ve uygulama genelgesini ile birlikte yayınladı. “Aile odaklı bakış açısı”na dayanarak hazırlandığı belirtilen Eylem Planı’nda beş temel stratejik amaç belirlenmiş:

- “Küresel Riskler ve Demografik Dönüşüm Karşısında Ailenin Korunması”,
- “Ailelerin Refah Düzeyinin Yükseltilmesi”,
- “Aile Odaklı Sosyal Politika ve Hizmetlerin Etkinliğinin Artırılması”,
- “Dijitalleşme Sürecinde Ailenin Desteklenmesi”,
- “Aileye Duyarlı Çevre Politikaları ile Ailelerin Afet ve Acil Durumlara Dayanıklılığının Artırılması”.

Eylem Planı uygulaması, faaliyetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin koordinasyonun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağı belirtiliyor.

Eylem Planı’nın işleyişi, diğer eylem planları gibi, “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Yıllık Faaliyet Planları”nın, “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi İl Eylem Planları”nın ve “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi İl Yıllık Faaliyet Planları”nın hazırlanması ve uygulanması ile gerçekleştirileceği belirtiliyor.

¹⁹ ASHB (2024). Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028). T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org/handle/1/2451>)

Eylem Planı uygulamasının izleme ve değerlendirmesi ise hazırlanacak raporlama formatı kullanılarak düzenlenecek raporları, yılda bir defa ASHB tarafından geliştirilecek web tabanlı izleme sistemi üzerinden paylaşılacak ve bu raporlar, ASHB tarafından derlenerek “İzleme ve Değerlendirme Raporları” hazırlanacak ve ilgili taraflarla paylaşılacaktır. Genel Analiz ve Değerlendirme Raporu “ ise her yıl değil, Plan’ın uygulama döneminin sona ermesine bir yıl kala, faaliyetlerin bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve yeni eylem planına veri oluşturması amacıyla ” hazırlanacaktır.

Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028 özellikleri:

- Eylem Planı aile içindeki eşitsizlik ve hak temelli ihlallerden bahsetmeden genel olarak “ailenin güçlendirilmesi”nden bahsediyor.
- Diğer ulusal eylem planlarına benzer bir formatta ve aynı ideolojik ön kabullere dayanarak hazırlanmış.
- Diğer ulusal eylem planlarının izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmamıştı; yapıldıysa da kamuoyuyla paylaşılmamıştı. Bu eylem planında da izleme ve değerlendirme için düzenlenecek bir veri tabanından bahsediliyor. Kurulacak bu yeni sistem üzerinden izleme ve değerlendirmenin, birimlerden gönderilen faaliyet raporlarının, merkezde, ASHB tarafından birleştirilerek oluşturulacağı ve kamuoyuna açıklanması değil, ilgili taraflara gönderileceği belirtiliyor.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçesi ve İstihdamın Cinsiyet Dağılımı

Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı’nın merkezi bütçeden aldığı pay, yıldan yıla düşüyor. Bakanlığın bütçesi 2022 yılında merkezi bütçenin yüzde 3.77’sini oluştururken, 2023 yılında merkezi bütçenin yüzde 3.35’ini oluşturdu. 2024 yılında ise Bakanlık için merkezi bütçeden öngörülen oran yüzde 3.01 oldu.

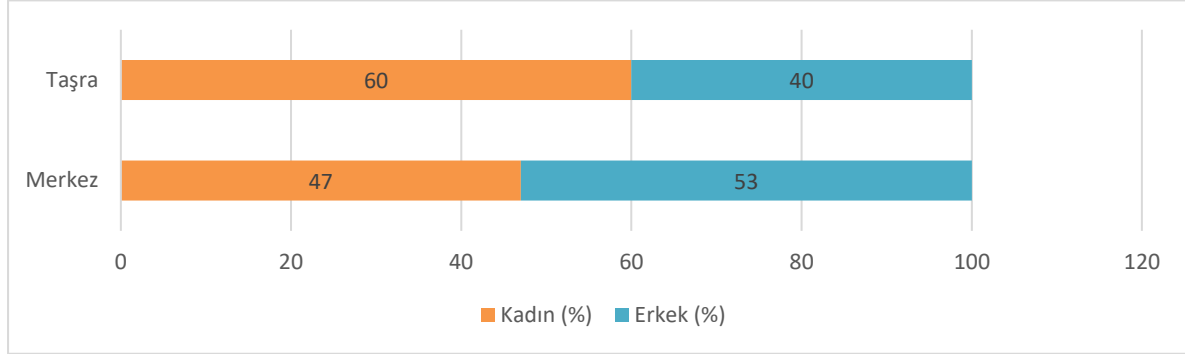
Kadının Güçlenmesi Programı’na ayrılan 2024 bütçesi ise toplam Bakanlık bütçesinin yalnızca yüzde 0.87’sine tekabül ediyor.

Bakanlık bütçesinde öncelik, kadınların güçlendirilmesine değil, ailenin güçlendirilmesine veriliyor. “Ailenin korunması ve güçlendirilmesi”, “Aktif ve sağlıklı yaşlanma”, “Çocukların korunması ve gelişiminin sağlanması”, “Engellilerin toplumsal hayata katılımı ve özel eğitim”, “Kadının güçlenmesi”, “Şehit yakını ve gaziler”, “Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlaşma”, “Yönetim ve destek programı” başlıklı 8 kalemden oluşan bütçede, kadınların güçlendirilmesi faaliyetlerinin bütçeden aldığı pay, 7. sırada. Ailenin korunması ve güçlendirilmesi programına 11 milyar 904 milyon lira ayrılırken, kadının güçlendirilmesine ayrılan bütçe, sadece 2 milyar 900 milyon lira oldu.

Kadının Güçlenmesi Programı’na ayrılan 2024 bütçesi toplam Bakanlık bütçesinin yalnızca yüzde 0.87’sine tekabül ediyor.²⁰ Kadının Güçlenmesi Alt Programının detayları ve bütçe kalemlerinin dağılımı için ASHP Performans Programı’na bakılabilir²¹.

ASHB’nın toplam 54 303 kişi istihdam ettiği belirtiliyor. Bu personelin cinsiyet dağılımı şöyle:²²

Tablo 14. ASHB personelinin cinsiyet dağılımı

ASHB’nın Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü biriminin görevleri şöyle tanımlanıyor.²³:

Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,

Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hâle getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,

Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce kadınlara yönelik yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak,

Kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek ve kadının insan haklarını geliştirmek amacıyla faaliyet ve projeler yürütmek, bu alanda yapılan çalışmalara destek vermek,

Kadının insan hakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmak suretiyle toplumsal bilinçlenmeyi geliştirmek,

²⁰ <https://esitlikadaletkadin.org/aile-bakanligi-butcesi-yokus-asagi-kadina-ayrilan-pay-yuzde-0-87/>

²¹ ASHB (2023). 2023 Yılı Performans Programı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2563>) s.75-82.

²² ASHB (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2562>) S.12

²³ ASHB (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2562>) S.16.

Kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak,

Sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını artırıcı çalışmalarda bulunmak,

Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.”

Bu görevler içinde kadınların kararlara eşit katılımını gerçekleştirmek hakkında tanımlanmış bir görev yer almıyor

Hak Temelli Sivil Örgütlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Faaliyetlerinin İzlenmesi

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER)²⁴

KA-DER, 2022-2023 yılları arasında rutin faaliyeti olarak her yıl 8 Mart’ta hazırladığı **Türkiye’nin Cinsiyet Eşitliği Karnesi**’ni yayınladı.²⁵

ÖĞRENCİNİN		
ADI SOYADI	TÜRKİYE	
OKULU	KA.DER - KADIN ADAYLARI DESTEKLEME DERNEĞİ	
DERS YILI	2022 - 2023	
DERSLER	BAŞARI DURUMU	
	2023 YILI İSTATİSTİĞİ	YIL SONU NOTU YAZIYLA
TBMM’de Kadın Sayısı	119 (%19,9)	Başarısız
Bakanlar Kurulunda Kadın Sayısı	1 (%5,8)	Başarısız
Yüksek Yargı Organı Başkanı Kadın Sayısı	0	Başarısız
Kadın Vali Sayısı	3 (%3,7)	Başarısız
Kadın Rektör Sayısı	19 (%10)	Başarısız
Siyasi Parti Başkanı Kadın Sayısı	17 (%12,57)	Başarısız
BİST Şirketlerindeki Yönetim Kurullarında Kadın Sayısı	617 (%17,9)	Başarısız
Akademik Kadrolarda Kadın Sayısı	83.860 (%45,43)	İyi
T.C Tarihinde Kadın Milletvekili Olmayan İl Sayısı	17	Başarısız
Kadın Belediye Başkanı Sayısı	23 (%1,65)	Başarısız
Kadın Belediye Meclis Üyesi Sayısı	2.283 (%11)	Başarısız
Kadın İl Genel Meclis Üyesi Sayısı	48 (%3,8)	Başarısız
Kadın Muhtar Sayısı	1.134 (%2,25)	Başarısız
65 Spor Federasyonunun Kadın Başkan Sayısı	3 (%4,92)	Başarısız

YILLIK DERS GÜNÜ (2023)	253 (Yıllık çalışma gününden değerlendirilmiştir)		
Türkiye Nüfusu (2022):	TOPLAM	ERKEK	KADIN
	85.372.377	42.734.071	42.638.306
Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Türkiye’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sıralaması (2023)	146 ülke arasında 129. sırada		
	2022		2023
	Sıralama	Puan	Sıralama Puan
Küresel Cinsiyet Eşitliği Puanı	124	0.639	129 0.638
Ekonomiye Katılım ve Fırsat Eşitliği	134	0.493	133 0.500
Eğitime Katılım	101	0.973	99 0.980
Sağlık ve Sağ Kalım	99	0.966	100 0.966
Siyasi Güçlenme	114	0.123	118 0.106
Değerlendirmeye Alınan Toplam Ülke Sayısı	146		146

REHBER ÖĞRETMENİN ÖĞRENCİ HAKKINDAKİ YIL SONU GÖRÜŞÜ			
Geçen yıl tasdikname alan öğrenci, halen eşitlikle ilgili dünyadaki gelişme ve takip etmemekte, erkekler lehindeki ayrımcılığı ve kadınları görmezden gelmeyi sürdürmektedir. Oysaki ülkemizi halen bulunduğu utanç veren seviyelerden çok daha yukarı taşıyabilecek zeka ve beceriye sahiptir.			
NOT DÜZENİ			DAVRANIŞ NOTU
Oran	Not	Derece	YIL SONU
85-100	5	Pekiyi	
70-84	4	İyi	
55-69	3	Orta	
45-54	2	Geçer	
0-44	1	Başarısız	
DAVRANIŞLAR			
Eşitsizliği ve kadına yönelik şiddeti engelleyecek siyasi irade			1
Kadınların insan haklarına uygun yasaların çıkarılması			1
Yasalarda eşitlik anlayışı			2
Kadınların eşit yurttaş olarak kabul edilmesi			3
Şiddet dilinden uzak iletişim			1
Demokrasi anlayışını hayata geçirme			2
Her türlü ayrımcılığa karşı durma			1
STK'larla takım çalışma becerisi			1
Toplumdaki farklılıklara duyarlılık			1
Açıklama: (1) Yetersiz, (2) Geliştirilmeli, (3) Orta, (4) İyi, (5) Çok İyi’yi ifade eder.			
DAVRANIŞ NOTU			SINIFTA KALDI
SONUÇ			
İMZA		 Kadın Adayları Destekleme Derneği	

Not: İstatistiklerin ayrıntılarını www.ka-der.org.tr web sitemizde bulabilirsiniz.

KA.DER, son yıllarda önemli bir konuda yeni bir çalışma başlattı: Genel seçimlerde hiç kadın vekil çıkarmayan illeri saptayarak bu illerin toplumsal cinsiyet eşitliği karnesini hazırladı ve bu illerden kadın vekil çıkartılması için bir kampanya yürüttü. Hiç kadın vekil çıkarmayan 20 ilin **Cinsiyet Eşitliği Karnesi Raporu**²⁶, illerin genel gelişmişlik düzeyi ile cinsiyet eşitliği verilerinin karşılaştırılmasını yapan önemli bir çalışma oldu. Cumhuriyet tarihinde hiç kadın vekil çıkartmayan illerin üçünde, 2023 Genel Seçimlerinde kadın vekil adaylarının seçimi kazandığı görüldü. Bu iller Giresun (CHP), Nevşehir(MHP) ve Osmaniye(AKP) oldu. Ama 2023 Genel Seçimlerinde hiç kadın milletvekili çıkartamayan 30 ilin 17’si, bugüne kadar

²⁴ <https://ka-der.org.tr/>

²⁵ <https://ka-der.org.tr/ka-derin-geleneksel-8-mart-karnesi-yayinlandi/>

²⁶ KA.DER (2024). 20 İlde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi ve Çalıştay Raporu. Kadın Adayları Destekleme Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2565>)

tarihinde hiç kadın milletvekili çıkarmamışken, 13’ü ise bu dönemde kadın milletvekili çıkaramadığı açıklandı.²⁷

KA.DER 2023 Genel Seçimleri ve 2024 Yerel Yönetimler Seçimleri öncesinde siyasal partilere kadın aday göstermeleri ve mevcut adayları desteklemelerini talep eden mektuplar gönderdi ve sosyal medya kampanyaları yürüttü.²⁸ Bu kapsamda;

- ✓ Kadın Aday Kılavuzu 2023 hazırlandı.²⁹
- ✓ **Şirin Tekeli Siyaset Okulu**, 2023 Genel Seçimlerinde aday olacak kadınlara ve siyasette var olmaya çalışan kadın politikacıları güçlendirmeye yönelik liderlik, iletişim vb. gibi becerilerini geliştirmeyi amaçlayan eğitim programı hazırlandı.³⁰
- ✓ Hiç kadın vekil çıkarmayan illere yönelik proje destekli eğitim yürüttü.³¹

KADER Genel Merkezi 2023 Genel Seçimleri öncesinde siyasi partilerin aday belirleme komisyonlarının eşitlikçi bir yapıda tesis edilmesi için siyasi parti liderlerine seslendi. Seçim listelerinde kadınlara eşit yer vermeleri için siyasi parti liderlerine bir mektup gönderdi ve “*Kadın adayları önce seçilebilir sıralarda, ardından meclis koltuklarında görmek istiyoruz*” dedi. Milletvekili aday belirleme komisyonlarının en az yarısının kadın olmasını isteyen KA.DER, siyasi parti liderlerine göndermek üzere hazırladığı mektupta, Türkiye’nin cinsiyet eşitsizliği verilerini açıklayarak bu durumun düzeltilmesi için önerilerini belirtti ve şöyle dedi:

- ✓ *100 yıllık Cumhuriyet tarihinin belediye başkanlarının belirlendiği 19 yerel seçimde 32 binden fazla belediye başkanı içinde sadece 150 kadın başkan var.*
- ✓ *2019 seçimlerindeki kadın muhtar oranı, 1930 yılıyla aynı; bu oran yüzde 2,14 ve toplam dört ilde (Bitlis, Muş, Sinop ve Şanlıurfa) de hiç kadın muhtar yok.*
- ✓ *Bu oranlar partilerin, tüzüklerine ve yönetmeliklerine yazdığı %30, %25 kadın kotalarına rağmen böyle...*
- ✓ *Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi bizde de siyasette kadın temsiline eşitsiz olmasının köklü nedenleri var: Patriarkal sistem....*³²

Kadın vekil adaylarının il il tanıtımını yapan KA.DER seçim sonuçlarını da kapsamlı biçimde inceleyerek sonuçları³³ kadın adayların başarıları açısından değerlendirerek yayınladı.³⁴

²⁷ <https://ka-der.org.tr/14-mayis-basin-bulteni/>

²⁸ <https://ka-der.org.tr/ka-derin-siyasi-partilere-acik-cagrisi/>

²⁹ Gençkaya, F. (2023). Ulusal ve Yerel Seçimlerde Kadın Adaylara Yönelik Seçim Kılavuzu. Kadın Adayları Destekleme Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2567>)

³⁰ <https://ka-der.org.tr/kadinlar-icin-siyasi-liderlik-ve-adaylik-egitimi-turkiye-programi/>

³¹ https://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2022/11/Sirin_Tekeli_Siyaset_Okulu_Cagri_Metni.pdf

³² 2.12.2023 Kısa Dalga, https://kisadalga.net/haber/detay/ka-derden-siyasilere-yerel-secim-mektubu-kadin-adaylara-yer-verin_89302

³³ KA-DER’in seçin verileri için bu Rapor’un seçim verileri bölümüne bkn.

³⁴ <https://www.instagram.com/stories/highlights/17871794933901231/>

Kadın Koalisyonu’nun mevcut durum izlemesi

Kadın koalisyonu(KK), Rapor’un izleme döneminde kadınların siyasal kararlara eşit katılımına yönelik aktif çalışan sivil örgütlerden biri oldu. KK, öncelikle kadınların eşit siyasal katılımının sağlanması için yapılması gereken yasal değişiklikler hakkında kapsamlı bir çalışmayı yürüterek sonuçlarını kamuoyuyla paylaştı. Bu kapsamda öncelikle bir **eşit katılım yasası** hazırlanmasını talep etti.

KK’nın eşit siyasal temsili sağlamak için önerdiği yasal değişiklikler şöyle³⁵:

“Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bir eşit katılım yasası/parite yasası hazırlanarak hayata geçirilmeli,

Kadın-erkek eşitliğinde ‘sonuçlarda eşitlik’ hedefine ulaşmak için toplumsal cinsiyet bakış açısının yasama sürecinin tüm bileşenlerinde – tasarım, planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme ile mevzuatın özü ve biçiminde var olmalı;

Eşit katılım odaklı bu çerçeveye, öncelikli üç alanda kamuoyunu ve tüm siyasi partileri harekete geçirmek zorunludur. Bunlar eşit katılım ve eşit katılım demokrasisine dayalı bir seçim hukuku, kadınların siyasal haklarının sağlanması için mali kaynakların dağılımı ve aktarılması ve son olarak siyasette kadına yönelik şiddetin tanımlanarak ilgili adımların hayata geçirilmesidir.

- 1. Eşit katılım ve Eşit Katılım Demokrasisi tanımı ve çerçevesinde toplumsal cinsiyete dayalı bir seçim hukuku üzerinde anlaşılmalıdır.*
- 2. Kadınların eşit siyasal haklarının sağlanması için hem hazineden gelecek hem de siyasal partilerin kendi bütçe planlamalarındaki mali kaynakların toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı şekilde dağıtılması gerekmektedir. Bunun için hazine yardımı almak için konulan baraj kaldırılmalı, yapılan hazine yardımının kadın siyasetçileri desteklemek üzere kullanılması yasal güvenceye kavuşturulmalıdır. Ayrıca, siyasal partiler, mevcut mali kapasitelerini kadın siyasetçilerin her düzeyde eşit katılımı ve temsilini desteklemeye yönelik kaynak aktarımı mekanizmalarını hayata geçirmelidir. Siyasi partiler ve adayların seçim harcamalarının düzenlenmesine dair kanunun Anayasa’nın 10. Maddesi dikkate alınarak hazırlanıp yürürlüğe girmesi sağlanmalıdır.*
- 3. Kadın siyasetçilere yönelik siyasi şiddet tanımlanarak, siyasi şiddetin izlenmesi ve etkili şiddet şikâyet ve yaptırım mekanizmaları kurulmalı ve kadınlar için seçim güvenliğine özgü ve ayrıca güvenlik hükmü getirilmelidir”.*

KK’nın Siyasi Partiler ve Seçim Yasası Çalışma Grubu tarafından hazırlanan yasa değişiklik önerileri ise şöyle: ³⁶

³⁵ <https://kadinkoalisyonu.org/haber/kadin-koalisyonu-siyasi-partiler-kanunu-degisiklik-onerileri-ve-gerekcesi/>

³⁶ <https://kadinkoalisyonu.org/wp-content/uploads/2023/12/Kadin-Koalisyonu-Siyasi-Partiler-ve-Secim-Yasasi-Taleplerimiz.pdf>

Anayasal Düzeyde;

Anayasanın devletin fiili eşitliği sağlamakla yükümlü olduğunu düzenleyen **10. Maddesine** karşın, bunun gereğinin yapılmadığı dikkate alınarak fiili eşitlik ilkesi, eşit temsil ve katılımı da **güvence altına alacak** biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını düzenleyen **Anayasa’nın 67. Maddesi**, temsilde adalet ilkesini, sadece nüfus dağılımı ve siyasal parti düzleminde değil, toplumsal cinsiyet açısından da acık normatif anayasal bir ilke olarak yeniden düzenlemelidir. Sadece siyasi partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçası olduğunun belirtilmesi ile yetinilmemeli, siyasi partiler ve bu partilerde eşit temsilin ve kadın katılımının demokrasinin temeli olduğu düzenlenmelidir.

Siyasi Partiler Kanunu ile ilgili Olarak:

Siyasi Partiler Kanununun siyasi partilerin merkez teşkilatını düzenleyen **3. Bölümünde** ve il ve ilçe teşkilatlarını düzenleyen **4. Bölümünde** kadın temsili güvence altına alacak parite/eşit temsil düzenlemeleri yoktur; **15. Md.**de eş başkanlık düzenlemesinde eşit temsil vurgusuna yer verilmemektedir; bu hak güvence altına alınmalıdır.

Siyasi partilerin üyeliğe kabul şartlarını düzenleyen **12.Md.**sinde **eşit temsil güvencesi** bulunmamaktadır; toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaratan uygulamaların sonlandırılması için üye kabul şartlarının toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde düzenlenmesi ve üyeliğin reddedilmesi kararlarının yargısal denetime açılması gerekmektedir. Ayrıca propaganda düzenlemelerinde, kadınların temsil ve katılımının eşitlik ilkesi çerçevesinde artırılması yönünde tedbirler yer almalıdır.

Kadına yönelik siyasi şiddete dair hiçbir düzenleme yoktur; BM’nin ilgili Sözleşmeleri’ne de atıfta bulunularak kadına yönelik siyasal şiddet özel bir düzenlemeyle yasaklanmalıdır. Ayrıca, siyasal partilerde kadına yönelik şiddete sıfır tolerans politikası yasal bir zorunluluk olmalıdır. **SPK 93. Md** de yer alan “parti içi demokrasi” hedefinin somutlaştırılması, parite düzenlemelerinin güvence altına alınması, özel ve fiili önlemlerle kadın adayların siyasal haklarına kavuşturulması sağlanmalıdır.

Eşitlik ilkesini düzenleyen **83. Madde** yetersiz ve soyuttur; kadınlara yönelik her türlü ayrımcılık yasaklanmalı, ekonomik, siyasal ve sosyal anlamda, siyasi kurumların her düzeyinde fiili eşitliğin sağlanması hedefi konulmalıdır.

Katılımı güçleştiren çok sayıda anti demokratik düzenleme yasadan çıkarılmalıdır. **SPK 78. Maddede** düzenlenen yasaklar Anayasa ve AIHS ile uyumlu değildir; özellikle kadın ve LGBTI+ gruplar aleyhine işleyen “genel ahlak” gibi muğlak tanımlamalara yer verilmemelidir. Siyasi partilerin kapatılmasını düzenleyen **4. Madde** ve siyasi partilere üye olma yasaklarını düzenleyen **11. Madde** ifade özgürlüğünü ve katılımı engeller nitelikte olup terör tanımının AIHM içtihatları doğrultusunda somutlaştırılması gerekmektedir. Azınlık gruplardaki kadınlara yasalarla ayrımcılık yapılmasının yolunu açan “Azınlık yaratılmasının” önlenmesinden söz eden **82 ve 83. Maddeleri** kaldırılmalıdır.

Milletvekili Seçimi Kanunu ile ilgili Olarak;

Milletvekili Seçim Kanunu 4. Md. 12. Md ve 17. Md’ye kadınlar lehine seçilebilir yerden aday olma, parite/ eşit temsil kuralı; yanı sıra, kadın adaylar açısından ekonomik şiddet boyutuna varan adaylık harcamaları ve ödemeleri konusunda muafiyet getirilmeli, ekonomik ve sosyal olanağı olmayan kadın adaylara mali yardım yapılmalıdır.

Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi ile İlgili Olarak;

Milletvekili Seçimi Kanunu’na yönelik kadın adayların desteklenmesi, ekonomik ve sosyal engellerden muaf kılınması ve eşit temsil konusunda önerilerimiz yerel siyasete katılım ve temsilde de aynı biçimde uygulanmalıdır.

TBMM İçtüzüğü’ne İlgili Olarak;

Başkanlık Divanı (9.11 ve 12. Md de) ve Danışma Kurulu’nun teşekkülünde (19. Md.) parite ve söz hakkı konusunda kadınlar için eşitlik ilkesi gözetilmeli,

Komisyonların teşekkülünde (20. Md.) %50 kadın kotası olmalı, Komisyonların üye sayıları ve yapıları da fermuar sistemiyle belirlenmelidir. Kadın haklarına yönelik konuların görüşüldüğü komisyonlarda, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’ndan temsilcinin bulunması, Plan Ve Bütçe Komisyonu’nda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe hazırlanması, uzman çağırma usulünde (30 Md.) kadının eşit temsili sağlanmalı ve Komisyon toplantılarına, (31 Md.) ilgili kadın-çocuk ve insan hakları örgütleri temsilcilerinin katılma ve söz hakkı tanınmalıdır.

Cinsiyet körü yasalar ve bunun beslediği ataerkil siyasal kültür ortamında, yargı denetimini ve seçmen kutuklerini daha da güvenilmez hale getiren seçim hukuku değişiklikleri ile iktidar olanaklarını elinde bulunduran iktidar sahiplerinin eşitsiz ve baskıcı üstünlüğü pekiştirilmiş ve seçimlerin özgür, adil ve tarafsız yapılması imkânsız hale gelmiştir.

Sonuç olarak;

Ülkedeki tüm sorunların muhatabı olan kadınların karar ve çözüm süreçlerine eşit katılım ve temsiline sağlanması, demokratik bir siyasal düzenin temeli olarak görülmeli, eşitliğin sağlanması için, Anayasa başta olmak üzere siyasi partiler kanunu, seçim kanunu ve ilgili tüm yasalar özgürlükçü, çoğulcu, demokratik bir biçimde sözümlü söyleyebileceğimiz koşullarda yeniden yazılmalıdır. Eşit temsil, eşit katılım/parite yasası derhal çıkarılmalıdır.

Ancak, kadınlara yönelik ayrımcılık ve dışlama, ekonomik ve siyasal şiddetin kaynağı sadece yasalar değil, siyasi kurumların ve özellikle siyasi partilerin cinsiyet eşitliğini esas almayan yaklaşım ve politikalarıdır. Siyasi partilerin, yerelden genele, seçilebilir yerden daha fazla kadın aday gösterme ve mali olanaklarını kadın adayları desteklemek için kullanmalarının önünde hiçbir yasal engel yoktur. Yaklaşan seçim takvimi dikkate alınarak seçim propagandalarında cinsiyetçi dilin ve kadına yönelik siyasal şiddetin yasaklanması, yaptırıma bağlanması ve kadınlar için seçim güvenliğine özgü ek tedbirlerin alınması için TBMM, Yüksek Seçim Kurulu ve siyasi partiler gerekli adımları hızla atmalıdır. Siyasal ayrımcılığa karşı mücadele etmek, eşit katılım ve temsil hakkımızı savunmak için tüm kamuoyunu, hak örgütlerini ve siyasi partileri dayanışmaya çağırıyoruz.

KK 31 Mart 2024 Yerel Seçimi döneminde de ilişkin siyasi partilerden talepleri kamuoyuyla paylaştı.³⁷

- Siyasi partilerden Anayasa’nın 67. Maddesindeki temsilde adalet güvencesinin uygulanmasını ve kadınlar için fiili eşitliğin sağlanmasını;
- Aday listelerinizde eşit temsili ve eşit katılımı güvence altına alınmasını;

³⁷ <https://kadinkoalisyonu.org/secime-mudahale/esit-katirim-ve-esit-temsil-istiyoruz/>

- Adayların toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadın haklarını savunuyor olmasını;
- Adayların arasında kadınlara yönelik şiddete, tacize göz yuman olmamasını;
- Eşit katılımı sağlamak için aday listelerinde % 50 / % 50 kadın-erkek eşit temsilin tüm seçim süreci boyunca güvence altına alınmasını;
- Siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatlarının her kademesinde kadınların eşit katılımının sağlanmasını;
- Yerel siyasete katılım için toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak adaylık süreçlerinin geliştirilmesini;
- Kurulların teşekkülü dahil olmak üzere yerel siyasetin tüm birimlerinde eşit katılım ilkesini hayata geçirecek mekanizmaların oluşturulmasını;
- Seçim propagandalarında cinsiyetçi dili ve kadınlara yönelik siyasal şiddeti önleyecek tedbirlerin alınmasını;
- Kadına yönelik ekonomik şiddet de dahil olmak üzere şiddet ve ayrımcılığa disiplin suçları arasında yer verip derhal önleyici ve koruyucu tedbirler alınmasını;
- Kadınların yerel siyasette var olabilmesi için gerekli güvenli propaganda ortamının sağlanmasını;
- Yerelden sahaya, alandan medyaya kadar propaganda araçlarında kadınlara yer verilmesini;
- Siyasi partilerin, tüzel kişi ve kurumların tüzük ve yönetmeliklerinin, eşit katılımı güvence altına alacak şekilde hayata geçirilmesini talep ediyorlar.

KK söz konusu dönemde **Kadın Örgütlerinin Gözünden Belediyelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi** adıyla önemli bir yerel cinsiyet verisi izlemesi yaptı ve bu verileri yayınladı.³⁸

³⁸ Kadın Koalisyonu. (2023). Kadın Örgütlerinin Gözünden Belediyelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi – Koronavirüs Salgını Sonrası Yerel Seçimler Öncesi Belediyelerin Değerlendirilmesi 2021-2022 raporu. Kadın Koalisyonu. (<https://dspace.ceid.org/handle/1/2285>) İzleme Raporu belediyelere gönderilen sorulara verilen yanıtlar üzerinden hazırlanmış ve bazı belediyelerin bu sorulara yanıt vermediği belirtiliyor. Bu nedenle İzleme Raporu verileri çok önemli olmakla beraber genellenebilir veri niteliğinde olmadığından buraya almadık.

Eşitlik İçin Kadın Platformu -EŞİK’in mevcut durum izlemesi ³⁹

EŞİK seçimlerle ilgili olarak siyasi partilere seslendi ve taleplerini yazılı olarak duyurdu ve şöyle dedi:

Yerel yönetimlerde eşit temsil ve cinsiyet eşitliğini amaçlayan adaylar istiyoruz!⁴⁰

Eşit temsilin sağlanabilmesi ve eşitleyici politikaların uygulanması için, partilerin yerel seçimlerde gösterecekleri adayların en az yüzde 50’sinin kadın olması gerekir. Siyasi partilerin, belediye başkanlıkları için kadınları seçilebilme şansları yüksek olan il, ilçe ve beldelerden aday gösterilmeli.

Belediye meclisleri ve il genel meclislerine gösterilecek adaylar, bir kadın-bir erkek olarak, fermuar sistemi izlenerek sıralanmalıdır.

Aday adaylığı başvurularında, kadınlardan başvuru ücreti alınmamalı, “zorunlu bağış” gibi uygulamalardan vazgeçilmelidir.

Aday seçim süreci şeffaf olarak yürütülmelidir.

Kadın ve erkek, tüm adayların toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemiş, her türlü ayrımcılığa karşı, insan, kadın, doğa ve hayvan haklarına saygılı kişiler olmasında ısrar ediyoruz. Adayların bu konularda donanımlı olmasını ve bunu katkıda bulundukları kadın örgüt ve platformlarında, akademide, belediyelerde, sendikalarda, partilerde, demokratik kitle örgütlerinde kanıtlamış olmalarını bekliyoruz.

Ülkenin derinleşen sorunlarını düşünerek, adayların, laiklik ve hukukun üstünlüğünü savunan, bilime saygılı, sermayenin değil, halkın ve doğanın çıkarlarını gözetken, yoksullukla mücadeleyi amaç edinmiş kişiler olmaları konusunda ısrarcıyız. Ekoloji hareketinden gelen, iklim adaletini savunan ve iklim krizinin etkileri ve tüm afetler için politika geliştirebilecek adaylara yer verilmesini istiyoruz. Adayların, yönetmeye talip oldukları yerlerin sorunlarını bilen ve bu sorunlara çözüm üretebilme vizyonuna sahip, israftan kaçınan, güvenilir, yenilikçi, barışçı ve liyakat sahibi kişiler olması gerektiğini vurguluyoruz.

³⁹ <https://esikplatform.net/>

⁴⁰ 14.12.2023 tarihli basın açıklaması, <https://esik.org.tr/kategori/basin-aciklamalari/74161/siyasi-partilere-sesleniyoruz-yerel-yonetimlerde-esit-temsil-ve-cinsiyet-esitligini-amaclayan-adaylar-istiyoruz>; <https://www.gazeteduvar.com.tr/esikten-yerel-secimler-icin-partilere-kadin-temsili-cagrisi-haber-1653874>; EŞİK talepleri ve yerel seçim afişi için bkzn: https://x.com/esik_platform/status/1735297268150923731

Yerel yönetimlerde ve her yerde eşit temsil hakkımıza sahip çıkıyoruz!

Kadınlar kazanırsa, demokrasi ve ülke de kazanır diyoruz!

EŞİK’in 31 Mart 2024 Yerel Seçim sonuçlarına ilişkin açıklaması:

Muhalefet partilerinin kazandığı 10 ilde kadın başkanların aldıkları oy oranı % 52.74 oldu. Afyon Evciler’den Antalya İbadi’ya, Denizli Merkezefendi’den Erzurum Karayazıya çok sayıda ilçede kadınların % 50’nin çok üzerinde oy aldığı görüldü. Örneğin İstanbul Bakırköy’de kadın aday aldığı % 67.72 oy ile partisinin oyunu 10.86 puan artırdı. 31 üyeli belediye meclisinde 9’u CHP’li, 1’i AKP’li 10 kadın üye yer aldı. Yüksek oy rekoru % 86.08 ile Diyarbakır Lice’de DEM Partili adayın oldu. Onu % 78,75 ile Hakkari Yüksekova’da yine DEM Parti adayı Şadiye Kırmızıgül takip etti. Aynı şekilde çok sayıda genç kadın da seçimleri kazandı.

İzmir’in toplam nüfusunun yüzde 40’ını ilçelerde seçilen 8 ilçe belediye başkanı kadın yönetecek. İstanbul’un ve Antalya’nın 3 önemli ilçesinde kadın adaylar kazandı. Listedeki birçok ilçede ilk bir kez kadın başkan seçildi. Örneğin, Adana Seyhan’da, Konya Karapınar’da, Muğla Menteşe’de, Ordu Çamaş’ta, Manisa Şehzadeler’de, Burdur Bucak’ta, Şırnak İdil’de seçilen ilçe başkanlarının bazıları. İdil belediye başkanı Türkan Kayır aynı zamanda belediye yönetimine seçilen ilk Süryani kadın oldu.

Bu yerel seçimlerde aynı zamanda çok sayıda kadın muhtar seçildi. Birçok kentte çok sayıda mahallede muhtarlıklar kadınlara geçti. Örneğin Balıkesir’in Bandırma ilçesinin 9 mahallesinde kadın muhtarlar seçildi. Akbelen ormanını korumak için yıllardır verilen mücadelenin öncü kadınlarından Necla Işık İkizköy’ün muhtarı oldu.

31 Mart’ta seçilen kadın belediye başkanlarının, kadın meclis üyelerinin ve kadın muhtarlarının sayısı elbette olması gereken oranda değil ama katlanarak arttı. Aralarında EŞİK gönüllülerinin de olduğu çok sayıda kadın seçildi.

Tüm yaşam alanlarımızın rant ekonomisi, kent çeteleri, inşaat tekelleri, kayırmacılık ve kayyım siyasetiyle yönetilmesine son verilinceye kadar mücadeleden VAZGEÇMEYECEĞİZ!

EŞİK, tüm yerel yönetimler ve kadın-erkek tüm yerel yöneticiler için **eşitlikçi, mor, yeşil, kamucu belediyecilik için beş acil şart belgesi**’ni açıkladı. Bu Belge’de yer alan talepler şöyle:⁴¹

- Eşit Yurttaşlık Hakkı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği,
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele,
- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Kent Planlaması,

⁴¹ https://esik.org.tr/s/2547/i/ESIK_Yerel_Yonetimler_Icin_Bes_Acil_Sart_4_Mart_2024.pdf
<https://esik.org.tr/documents/cfc1f61281fe87a711f3150f958b5c12?1709554182>

- *Kadınların Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Açıdan Desteklenmesi*
- *İklim Değişikliğine ve Afetlere Dirençli, Ekolojik Kentler*

Bu beş acil şart içinde eşit siyasal katılım hakkıyla ilgili “ Eşit Yurttaşlık Hakkı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” başlığı altında yer alan talepler şöyle:

Yerel yönetimler, herkesin eşit yurttaşlık hakkını tanımalı ve yurttaşlık statüsü olmayanlar da dahil herkese eşit hizmet götürmeli, dil, din, ırk, mezhep ve bunun gibi hiçbir nedenle doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık yapmamalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için Anayasa’nın 10.maddesiyle düzenlenen eşitlik ilkesiyle ailede eşitliği düzenleyen 41.maddesini dikkate alan politika ve hizmetleri hayata geçirmelidir. Bunun için öncelikle yapılması gerekenler şunlardır:

- *Tüm belediyeler, Avrupa Yerel Yönetimler Şartı ve Avrupa Bölgeler Komitesi Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nı (CEMR) imzalamalı ve hayata geçirmek için Stratejik Planlarla da uyumlu şekilde yerel eşitlik eylem planları yapmalı ve uygulamalıdır.*
- *Belediye meclisine gelen öneri ve tekliflerin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle değerlendirilmesini sağlamak üzere her belediye bir ihtisas komisyonu olarak Eşitlik Komisyonu kurmalıdır.*
- *Eşitlik politikalarının ve bu politikaları uygulama mekanizmalarının geliştirilmesi, izleme ve değerlendirme süreçlerinin hayata geçirilmesi için her belediyenin bünyesinde Eşitlik Birimi kurulmalıdır.*
- *Belediyelerin Yerel Eşitlik Eylem Planları tüm belediye birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını ayrıntılı şekilde tarif etmeli, zaman, paydaş ve kaynaklarını açıkça belirleyip göstermelidir.*
- *Köy ve mahalle muhtarları bu eylem planlarının aktörleri haline getirilmeli, uygulama süreçlerine ve eğitime katılmaları sağlanmalıdır.*
- *Tüm yerel yönetim prosedürleri ve belgeleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini giderecek, eşitlikçi ve güçlendirici bir anlayış ve söylemle yeniden düzenlenmelidir.*
- *Yerel yönetimler kentli yurttaşlarla iletişimde cinsiyet eşitliğini ve tüm inanç gruplarına eşit mesafede durmayı gerektiren laiklik ilkesini gözeterek bir söylem kullanmayı temel ilke olarak benimsemelidir.*
- *Belediyelerde, stratejik plan ve bütçe hazırlıklarından başlayarak tüm planlama ve uygulama süreçlerinde kadınların ihtiyaç ve önceliklerini gözeterek Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme yapılmalıdır.*

- Kadınların süregelen eşitsizlik ve ayrımcılık uygulamaları ve kentsel hizmetlerden eşit yurttaşlar olarak yararlandırılmamaları sonucunda uğradıkları hak kayıplarını giderecek destekleyici ve eşitleyici özel önlemler içeren politikalar geliştirilmeli, bu politikaların hayata geçirilmesi sürecinde kadınları kentsel hizmetlerden yardımlar yoluyla yararlanan hizmet özneleri olarak gören belediyecilik anlayışı terk edilerek kadınların eşit insanlar olarak toplumsal hayatın her alanında eşit haklara sahip oldukları kabul edilmelidir.
- Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğiyle doğrudan ilişkili birimleri ve yönetici kadroları başta olmak üzere, tüm personele eşitlik fikriyle ilgili ön yargı ve dirençleri ortadan kaldıracak, cinsiyet eşitsizliklerini giderecek, eşitlikçi anlayışı hayata geçirecek hizmet içi eğitimlerden, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programlarından yararlanmalıdır.
- Belediyelerin başkan yardımcısı, daire başkanı, müdür, şef vb. yönetici kadrolarında kadın sayısının arttırılmasını sağlayacak yüzde 50 eşit temsil ve istihdam ilkesi uygulanmalıdır. Belediye şirketlerinde de yönetici ve çalışanların eşit temsil ve istihdam dengesine özen gösterilmelidir.

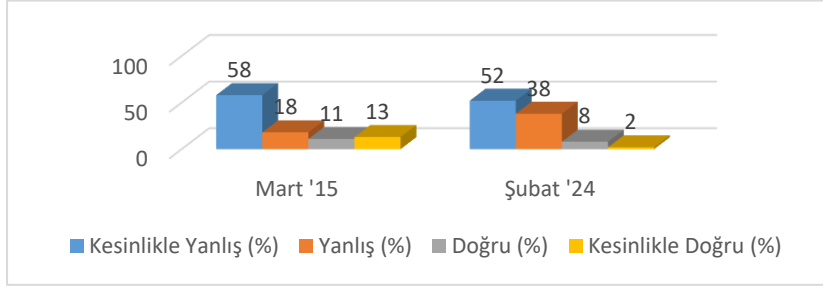
EŞİK, TBMM’de kadın vekillerle basın toplantısı yaptı: EŞİK gönüllüleri, 3 Ekim 2023 Salı günü muhalefet partilerinden kadın vekillerle birlikte TBMM Basın Odası’nda basın toplantısına ⁴² çok sayıda milletvekili katıldı. CHP adına Grup Başkanvekili Burcu Köksal, EMEP adına Sevdâ Karaca, TİP adına Sera Kadıgil ve YSP adına Adalet Kaya söz alarak kadın ve LGBTİ+’ların temel insan haklarına topyekûn, organize bir saldırı olduğunu, bu saldırılara karşı kadınların siyasetler üstü bir dayanışma sergilediklerini, bu dayanışmanın güçlenerek devam edeceğini vurguladılar.

⁴² 3 Ekim 2023 <https://t24.com.tr/haber/esik-gonulluleri-kadinlar-meclis-te-sloganiyla-tbmm-yi-ziyaret-etti,1132939>

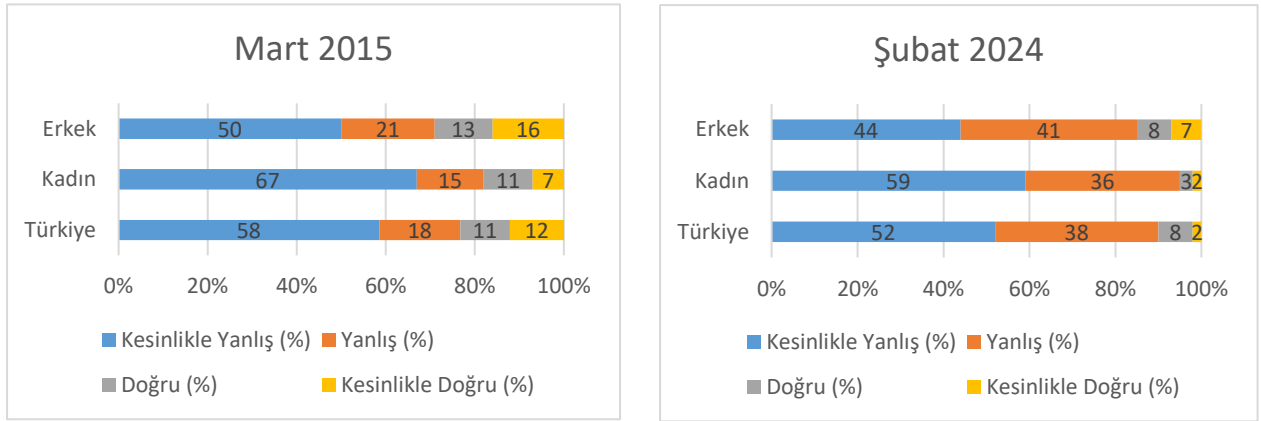
KONDA cinsiyet verileri

KONDA işbirliği ile Borusan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algı Değişim Raporu, Mart 2024 yayınlandı.⁴³ Bu Rapor'a göre cinsiyetçi algıları onaylayanların oranının 10 yıl öncesine göre azaldığı açıklandı:

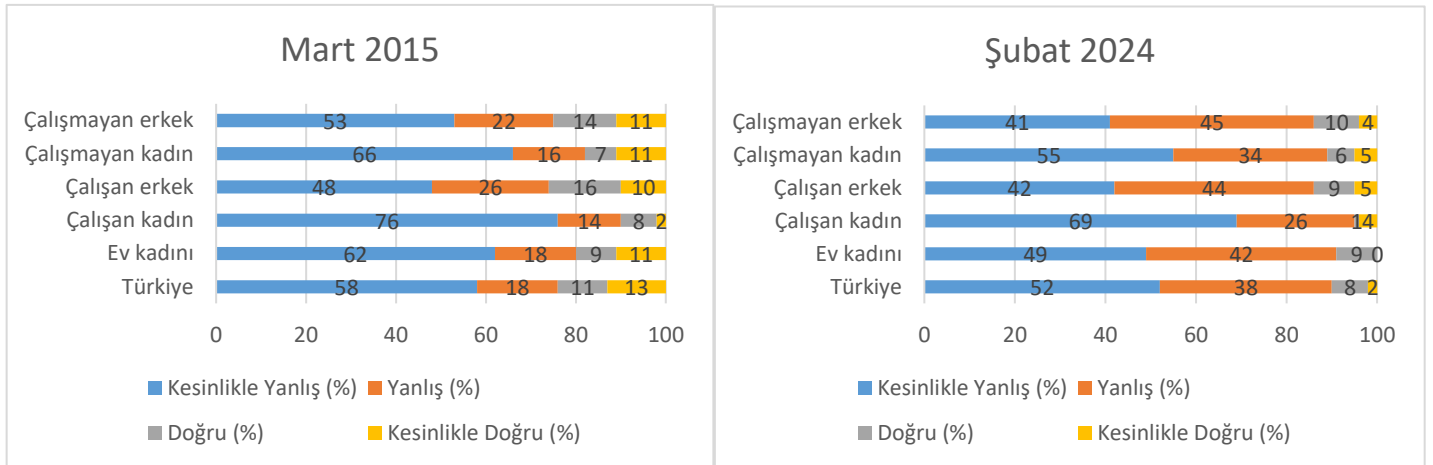
Tablo 15. Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı (%)

Tablo 16. Cinsiyete ve yıllara göre Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı

Tablo 17. Çalışma durumuna ve yıllara göre Kadınlar Doğaları Gereği İyi Yönetici Olamazlar Algısı

⁴³ KONDA (2024). Borusan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algı Değişim Raporu. Konda Araştırma ve Danışmanlık. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2400>)

Ben Seçerim Derneği sivil izleme çalışması

Dernek, illere göre cins temsil haritası yayınladı.⁴⁴ Ama bu verileri bizim izleme dönemimize ilişkin güncellemediği için şu anda veriler yararlanılabilir durumda değil.

Ben Seçerim Derneği, seçim döneminde siyasal partilere kadın adaylara yer vermesi için çağrı yaptı ve şöyle seslendi:⁴⁵

“Türkiye’nin demokratik normlara ve kurumlara geri dönüşü/geçiş sürecinin birçok unsur içermesi ve çok katmanlı olması gerektiği açıktır. Hepsi birbirinden önemli çok sayıda sorunla karşı karşıya bir ülkede çözümlerin, sadece siyasi partiler üzerinden yürütülmesinin zorluğu her geçen gün artmaktadır. Toplumsal muhalefet veya sivil toplumun, siyasi muhalefetle bir araya gelmesi ve birbirlerinden karşılıklı olarak beslenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede Ben Seçerim, siyasi partilerden aşağıdaki taleplerde bulunmaktadır:

Kadınların siyasette karar verme mekanizmalarında yer alması için çalışan Ben Seçerim’in adaylaşmasını önerdiği ve bizzat desteklediği kadınların siyasi partilerce de desteklenmesi;

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve kadına karşı şiddet sorunun çözümünün tüm parti programlarında en temel sorun ve hedefler arasında yer alması;

Siyasi partilerdeki tüm karar alma mekanizmalarında kadın sayısının artırılması ve daha fazla kadının siyasi partiler tarafından seçilecek yerlerden aday gösterilmesi;

Belediyeler ve siyasi parti yöneticilikleri dahil tüm kamu kurumları ve özel kuruluşlarda kadın yönetici sayılarının artırılması;

Kadın aday belirleme süreçlerinin şeffaflaşması ve belirleme kriterlerinin Ben Seçerim değerleriyle örtüşmesi.”

Ben Seçerim Derneği genel ve yerel seçimlerde aday kadınların tanıtımı ve kendi önerdiği adayların seçim kampanyalarını yürüttü ve sosyal medya üzerinden tanıtımlarını sağladı.⁴⁶

Diğer bazı önemli sivil izleme çalışmaları:

- Bir Kadın Bir Hayat Derneği, Hakkari’de Karar Alma Mekanizmalarında Kadınların Yeri, haz.Derya Kızılboğa, Etkiniz AB projesi çerçevesinde hazırlanmış Nisan 2021 <https://etkiniz.eu/wp-content/uploads/2024/03/Hakkaride-Karar-Alma-Mekanizmalar%C3%84%C2%B1nda-Kad%C3%84%C2%B1nlar-Dijital-Rapor.pdf>
- KA.DER, Kent Konseyi Kadın Meclislerinin İzlenmesi, Ağustos 2020 <https://etkiniz.eu/wp-content/uploads/2020/11/ka-der-rapor.pdf>

⁴⁴ <https://bensecerim.org/kadin-temsiliyeti>

⁴⁵ <https://bensecerim.org/siyasi-partilere-cagri>

⁴⁶ <https://bensecerim.org/neler-yapiyoruz?selectedCategory=adaylik-aglarii>; <https://bensecerim.org/podcastler>

- Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı, 2024, Kadın Muhtar Adayları için Seçim Rehberi, Haz. Ayşe Kaşıkırık, Hilal Dokuzcan, <https://www.sivilsayfalar.org/2024/02/06/kadin-muhtar-adaylari-icin-secim-rehberi-cikti/>
- Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, UN Women 2023, Türkiye’de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet, Nitel bir Araştırma, https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2023-10/turkiyede_siyasette_kadinlara_yonelik_siddet_0.pdf

Hak temelli sivil örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini izleme çalışmalarının değerlendirilmesi

Rapor’un izleme döneminde hak temelli sivil örgütlerin önemli ve sorun çözücü çok sayıda çalışma yaptıkları görüldü. Ama yaşanan iki önemli seçim sonuçlarına bakıldığında, kadınların siyasal kararlara eşit katılımında mevcut erkek egemen yapıların yarattığı engellerin aşılamadığı da çok açık ortada.

Bu süreçteki sivil örgüt faaliyetlerine bakıldığında, kadın hakları örgütlerinin ortak bir yapılanma yaratmadan, tekil olarak seçimlerde kadınların eşit katılımı ve siyasal kararlarda kadınların eşit var olma hakkını savundukları; diğer sivil örgütlerle ortak örgütlü bir zeminde değil, ayrı ayrı ilişki kurarak taleplerini siyasi aktörlerle ilettikleri anlaşıyor. Ortaklaştırılmış, siyasi örgütlülükle desteklenmiş talepler olmadan, siyasi partilerin de bu talepleri ciddiye almadığını söylemek abartı değil.

Sivil örgütler, siyasal aktörlerle kadın haklarının korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi için saptadıkları talepleri iletme ve siyasal aktörlerden seçim dönemlerinde bazı vaatler duyarak geri çekilmişler. Bu “talep etme- vaat alma siyaseti”, çoğunlukla sosyal medya üzerinden yürütülen kampanyalarla gerçekleştirilmiş. Kadınların siyasal kararlara eşit katılımını geliştirmek için sağlanan ulusal ve uluslararası fon destekleriyle her bir kadın örgütünün yürüttüğü projeler ise örgütler arası ortak bir zemin ve ortak mücadele stratejisi geliştirip uygulamaya konmasına hizmet etmemiş.

Sivil örgütlerin hazırlayıp kamuoyuna açıkladığı eşit siyasal katılma taleplerine ilişkin içerikler, sivil örgütler içinde oluşturulan komisyon, çalışma grubu gibi birimlerde hazırlanmış. Çok dar ve uzman çevrelerde hazırlanan bu taleplerin kamuoyunda paylaşımı ve desteklenmesi çok sınırlı kalmış. Bu talep ve önerilerin, yapılan ortak tartışma toplantılarında görüşülerek hazırlanmış olduğunu söylemek zor. Bu nedenle bu yapıların, taleplerin temsil gücü çok sınırlı kalıyor ve taleplerin ciddi bir siyasi meşruiyet sorunu ortaya çıkıyor. Bu durum, hak temelli sivil örgütlerin kadınların eşit siyasal katılımı için yürüttükleri mücadeleyi “apolitik” olmaktan çıkartmıyor.

Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Verileri

2023 Genel Seçim Sonuçları

İzleme Raporumuzun tarih aralığında biri Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimi, diğeri ise Yerel Yönetimler Seçimi olmak üzere, iki önemli seçim yaşandı. Bu seçimlerde dikkate değer cinsiyet verilerini kısaca özetleyelim.

14 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimlerine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu verileri açıklandı.⁴⁷ Bu verilere göre:

- Yurt içi kadın seçmen oranı %50.6 (30.720.252)
- Yurt dışı kadın seçmen oranı %46.7 (1.598.704)

2018 genel seçimlerinde ise kadın seçmen sayıları şöyleydi:

- Yurt içi kadın seçmen sayısı 28.596.680
- Yurt dışı kadın seçmen sayısı 1.418.361

Seçimlerde aday olan ve seçilen kadın sayısı ve oranı

2023 yılı Genel Seçimlerinde seçime giren ve TBMM’de grubu olan siyasi partilerin aday listelerinde yer alan kadın aday sayısı ve oranına baktığımızda Yeşil Sol Parti’de % 43.8, CHP’de % 27.2, AK Partide % 18.8, İYİ Partide % 27.4, MHP’de % 15 olduğunu görüyoruz.

Tablo 18. Milletvekili adaylarının cinsiyet dağılımı

SİYASİ PARTİLER	KADIN ADAYLARIN		ERKEK ADAYLARIN		TOPLAM
	SAYISI	ORANI (%)	SAYISI	ORANI (%)	
AB	113	29	276	71	389
AK PARTİ	113	18.8	487	81.2	600
ANAP	84	20.1	333	79.9	417
AP	127	30.1	295	69.9	422
BBP	86	14.3	514	85.7	600
CHP	158	27,2	423	72.8	581
GBP	114	27.2	305	72.8	419
GENÇPARTİ	116	23.4	379	76.6	495
HAK-PAR	163	27.2	437	72.8	600
HKP	197	32.8	403	67.2	600

⁴⁷ Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk ve ikinci tur sonuçlarını cinsiyet temelli bir veri içermediği için dikkate almadık. Diğer veriler için bkn: YSK, 14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri Seçim İstatistikleri Bülteni <https://www.ysk.gov.tr/tr/secim-i-CC%87statistikleri/78318> S.38- .41

SİYASİ PARTİLER	KADIN ADAYLARIN		ERKEK ADAYLARIN		TOPLAM
	SAYISI	ORANI (%)	SAYISI	ORANI (%)	
İYİ PARTİ	155	27.4	410	72.6	565
MEMLEKET	120	20	480	80	600
MHP	90	15	510	85	600
MİLLET	103	17.2	497	82.8	600
Millî YOL	81	20.6	313	79.4	394
SOL PARTİ	210	35	390	65	600
TİP	167	42	231	58	398
TKH	199	33,2	401	66.8	600
TKP	189	31.5	411	68.5	600
VATAN PARTİSİ	151	25.2	449	74.8	600
YENİDEN REFAH	49	8.2	551	91.8	600
YEŞİL sol parti	263	43.8	337	56.2	600
YP	108	23.5	352	76.5	460
ZAFER PARTİSİ	108	19.9	436	80.1	544
BAĞIMSIZ	11	7.3	140	92.7	151
TOPLAM	3.276	25,1	9.761	74,9	13.035

- Listelerde seçilebilir yerlerde yer alan kadın oranı en yüksek ve en düşük olan partiler:
 - En yüksek HDP-Yeşil Sol Parti yüzde 41.5.
 - En yüksek AKP yüzde 19.
 - En yüksek CHP yüzde 18.
 - En düşük İYİP yüzde 11.
 - En düşük MHP yüzde 4.
- Listelerde seçilemeyecek yerden en fazla kadın aday gösteren partiler:⁴⁸
 - İYİP listesinde kadın sayısı 150, seçilebilir yerde 5 kadın aday var.
 - MHP listesinde 91 kadın aday var, seçilebilir yerde 2 kadın aday var.
 - CHP listesinde 153 kadın var, seçilebilir yerde 26 kadın aday var.

Seçilen milletvekillerinin siyasal partilere göre dağılımına baktığımızda ise en yüksek oranın % 47.5 ile Yeşil Sol Parti de olduğunu görüyoruz. Diğer partilerde seçilen kadın milletvekili oranı ise şöyle: AKP % 18.6, CHP % 17.8, İYİ Parti % 11.6.

⁴⁸ Seçilebilir yer nitelendirmesi, 2018 seçim sonuçları baz alınarak oluşturulmuş.

2023 Genel Seçim sonuçlarına göre seçilen 600 milletvekili arasında kadın vekil sayısı, 119, erkek vekil sayısı ise 481 oldu. TBMM’de kadın vekil oranı %19,8’e yükseldi.

Tablo 19. Seçilen Milletvekillerinin Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımları

SIYASİ PARTİLER	KADIN	ERKEK	TOPLAM
AK PARTİ	50	218	268
CHP	30	139	169
İYİ PARTİ	5	38	43
MHP	4	46	50
TİP	1	3	4
YENİDEN REFAH	0	5	5
YEŞİL SOL PARTİ	29	32	61
TOPLAM	119	481	600

KA.DER’in kadın milletvekili olmayan illere yönelik çalışmasına göre:

- Cumhuriyet tarihi boyunca 20 ilden birer tane bile kadın milletvekili çıkmamış veya çıkamamış.
- Son seçimlerde Türkiye’de 31 ilden hiç kadın vekil seçilememiş.⁴⁹ Bu iller şöyle: Adıyaman, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çorum, Elazığ, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Karabük, Karaman, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kütahya, Niğde, Ordu, Rize, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat, Zonguldak.
- AKP’nin 34, İyi Parti’nin 22, CHP’nin 21 ilde kadın adayı olmamış.

2023 Genel Seçimleri sonucunda bütün partilerden seçilen kadın ve erkek vekil sayıları ve oranlarına göre en dengeli cinsiyet dağılımı Yeşil Sol Parti vekillerinde görülüyor. Bütün partilerin sayı ve oranları şöyle:

Tablo 20. 28. Dönem Milletvekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Parti Adı	Kadın		Erkek		Parti Toplamı
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	50	%18,94	214	%81,06	264
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	24	%18,46	106	%81,54	130
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ	27	%47,37	30	%52,63	57
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	4	%8,00	46	%92,00	50
İYİ PARTİ	5	%11,63	38	%88,37	43
SAADET PARTİSİ	2	%10,00	18	%90,00	20
DEMOKRASİ VE ATILIM PARTİSİ	4	%26,67	11	%73,33	15
YENİDEN REFAH PARTİSİ	0	%0,00	5	%100,00	5
TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ	1	%25,00	3	%75,00	4
HÜR DAVA PARTİSİ	0	%0,00	4	%100,00	4

⁴⁹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/secimlerde-121-kadin-milletvekili-secildi-31-ilin-adi-yok-galeri-1618631?p=5>

DEMOKRAT PARTİ	0	%0,00	3	%100,00	3
EMEK PARTİSİ	1	%50,00	1	%50,00	2
DEMOKRATİK BÖLGELER PARTİSİ	0	%0,00	1	%100,00	1
BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ	1	%100,00	0	%0,00	1
DEMOKRATİK SOL PARTİSİ	0	%0,00	1	%100,00	1
GENEL TOPLAM	119	%19,83	481	%80,17	600

Tablo 21. Siyasal partilere göre son üç genel seçimlerde seçilen kadın milletvekili dağılımı

Partiler	1 Kasım 2015 genel seçimi kadın vekil		2018 genel seçim kadın vekil		2023 Genel seçim kadın vekil	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
HDP (Yeşil Sol Parti)	32	40	26	40	30	49
AKP	41	15.8	53	18.3	50	18.7
CHP	21	15.9	18	12.7	30	17
İYİP		-----	3	7.1	6	13.7
MHP	4	5		10	4	8
TİP	---	-----	---	-----	1	25
TOPLAM	81	14.9	104	17.3	121	20

Son üç genel seçimlerde seçilen kadın milletvekili sayısını ve oranını siyasal partilere göre karşılaştırmalı olarak ele alırsak:

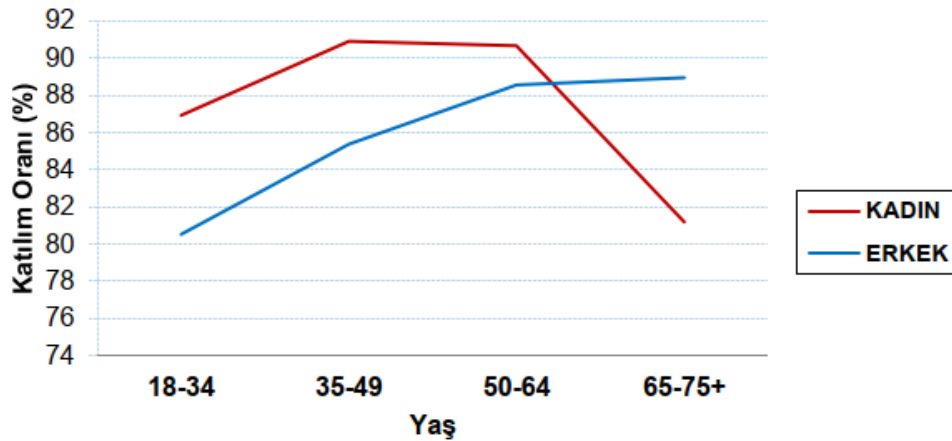
Son üç seçimde aday listelerinde cinsiyet kotası uygulayan HDP/Yeşil Sol Parti kadın vekil oranını %40’dan % 49’a çıkarmış.

TBMM’de kadın vekil oranı açısından AKP %18.7 ile ikinci, CHP %17 ile üçüncü sırada yer almış.

Seçimlere katılımın cinsiyet dağılımı

Seçimlere katılımın cinsiyete göre değiştiğini görüyoruz. Genç kadınlar erkeklere göre daha fazla seçimlere katılım gösterirken, yaşlı kadınlar, aynı yaştaki erkeklere göre daha az oranda oy vermeye gidiyorlar.

Tablo 22. Yaş grupları ve cinsiyete göre seçimlere katılım oranı

TBMM Komisyonlarında görev almada cinsiyet dağılımı

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER) seçilen milletvekillerinin TBMM’nin komisyonlarındaki temsil dağılımını da yayınladı (Tablo ...) Bu veriye göre Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nda kadın vekil çoğunluğu var. Bunun dışında eğitim ve sağlık ile ilgili Komisyonlarda ise dokuzar kadın vekil yer alıyor. Bu kadın vekillerin oranı %34.6. Toplamda ise TBMM Komisyonlarında görev alan kadın vekil ortalaması %22.12 olmuş.

Bu verilere göre TBMM komisyonlarında kadın vekillerin görev aldıkları alanlar kadın, eğitim, sağlık gibi “dişil” alanlar olmaya devam ediyor. Savunma, sanayi, tarım gibi alanlar ise erkek egemen olmayı sürdürüyor.

TBMM’deki 19 KOMİSYONDA KADIN VE ERKEK TEMSİL DAĞILIMI

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜY.	26 KİŞİ 5 KADIN 21 ERKEK
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU ÜY.	25 KİŞİ 22 KADIN 3 ERKEK
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU ÜY.	34 KİŞİ 3 KADIN 31 ERKEK
MİLLİ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR KOMİSYONU ÜYELERİ	26 KİŞİ 9 KADIN 17 ERKEK
MİLLİ SAVUNMA KOMİSYONU ÜYELERİ	27 KİŞİ 3 KADIN 24 ERKEK
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU ÜYELERİ	31 KİŞİ 2 KADIN 29 ERKEK
SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU ÜYELERİ	26 KİŞİ 9 KADIN 17 ERKEK
SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ KOMİSYONU ÜYELERİ	26 KİŞİ 3 KADIN 23 ERKEK
TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU ÜY.	27 KİŞİ 2 KADIN 25 ERKEK

TBMM’deki 19 KOMİSYONDA KADIN VE ERKEK TEMSİL DAĞILIMINI

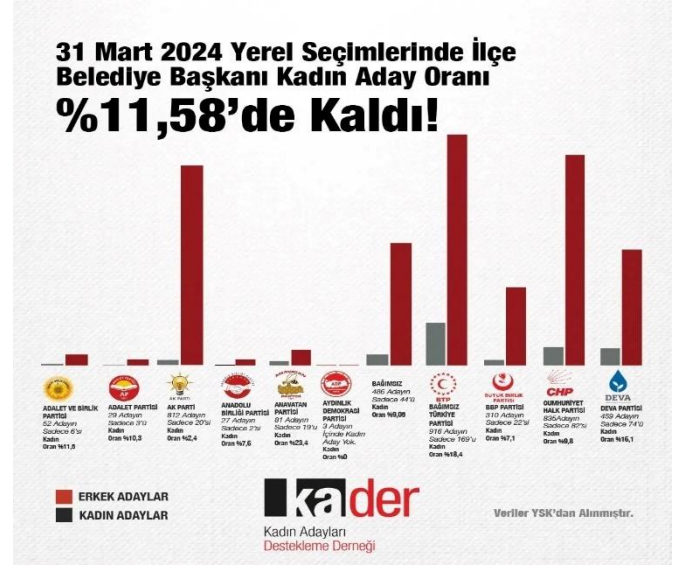
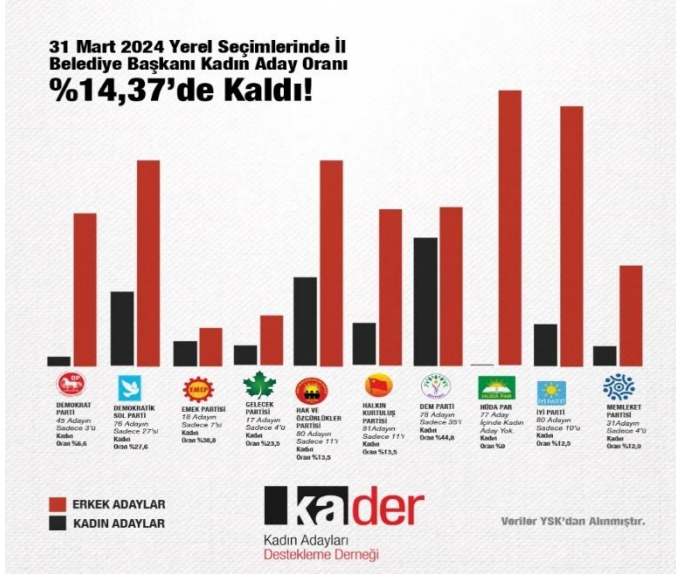
BİLİYOR MUSUNUZ?

2024 Yerel Seçim Sonuçları

Kadın adayların sayıları ve oranları

KA.DER, 19 Mart 2024 tarihinde yapılan yerel seçimlerde il, ilçe ve beldelerde siyasi parti listelerinde yer alan kadın adaylar ve yerel meclislere/belediye başkanlıklarına seçilen kadınlara ilişkin kapsamlı bir veri derlemesi yaparak yayınladı. KA.DER'in verileri şöyle:

KA.DER'in, YSK verilerine dayanarak yayınladığı yerel seçimlerdeki kadın aday sayısı ve oranları kullanarak yaptığım çalışmada, TBMM'de grubu olan siyasal partilerin birlikte ve DEM parti hariç olarak sayısı ve oranlarına baktığımızda, ortalamayı yükselten partinin DEM Parti aday sayısı ve oranları olduğu anlaşılıyor. Aday kadın sayısını DEM Parti adayları çıkartılarak hesaplandığında anaakım partilerin kadın aday oranının çok düşük olduğunu görüyoruz:

- İl- Büyükşehir Belediye Başkanları içinde kadın aday oranı ortalama %22,2 iken DEM parti hariç tutulunca bu oran %10'a düşüyor.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın aday oranı %
AKP	3	46	49	10
CHP	6	45	51	11.8
DEM	27	23	50	54
İYİP	4	26	30	13.3
TOPLAM	40	140	180	22.2
DEM Parti hariç				10

- Sadece Büyükşehir Belediye Başkanları içinde ortalama kadın aday oranı %15,5. DEM Parti hariç tutulunca bu oran % 11.2'ye düşüyor.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın oranı %
AKP	1	27	28	3.6
CHP	5	25	30	16.7
DEM	8	20	28	28.6
İYİP	4	26	30	13.3
TOPLAM	18	98	116	15.5
DEM Parti hariç				11.2

- İl ve Büyükşehir Belediye Başkan adayları birlikte ele alındığında kadın aday oranı %18,9. Bu oran DEM Parti dışarda tutulduğunda %10,4'e düşüyor.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın oranı %
AKP	4	73	77	5.19
CHP	11	70	81	13.6
DEM	35	43	78	44.9
İYİP	10	70	80	12.5
TOPLAM	60	256	316	18.9
DEM parti hariç				10.4

- İlçe Belediye Başkan adayları içinde kadın aday oranı % 9.4. DEM Parti hariç bu oran % 7.2'ye düşüyor.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın oranı %
AKP	20	792	812	2.46
CHP	74	761	835	8.86
DEM	106	560	666	15.92
İYİP	78	672	750	10.40
TOPLAM	278	2785	3063	9.41
DEM Parti hariç				7.2

- Belde Belediye Başkan adayları içinde kadın aday oranı % 4.7. DEM Parti hariç bu oran % 6.4 oluyor.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın oranı %
AKP	4	376	380	1.05
CHP	17	209	226	7.52
DEM	1	51	52	1.92
İYİP	16	134	150	10.67
TOPLAM	38	770	808	4.7
DEM Parti hariç				6.4

- Tüm Belediye Başkan adayları içinde kadın aday oranı % 9. DEM Parti hariç % 7.5.

Parti	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın oranı %
AKP	28	1241	1269	2.21
CHP	102	1040	1142	8.93
DEM	142	654	796	17.84
İYİP	104	876	980	10.61
TOPLAM	376	3811	4187	9
DEM Parti hariç				7.25

Seçime katılan tüm partilerin adayları dikkate alındığında kadın aday oranı:

- İl BB adayı olan 999 adayın, 158'i kadın (% 15.8)
- Büyükşehir BB adayı olan 733 adayın, 90'ı kadın (% 12.3)
- İl-Büyükşehir BB adayı olan 1732 adayın, 248'i kadın (% **14.3**)
- İlçe BB adayı olan 11296 adayın, 1293'ü kadın(% **11.4**)
- Belde BB adayı olan 2131 adayın, 109'u kadın(% 5.1)
- Bütün partilerden belediye başkanlıklarına aday olan toplam 15159 adayın 1651 kadın (% 10.9)

Partilere göre il BB aday oranları

İl BB bütün partiler için ortalama kadın aday oranı: % 14.37

- DEM % 44.8

- CHP % 13.5
- İYİP % 12.5
- AKP % 5.1
- YRP % 3.7
- HÜDA PAR % 0
- MHP % 0

İlçe BB kadın adayları

İlçe BB kadın aday oranı : %11.6

- DEM %15.9
- İYİP %10.4
- CHP %9.8
- YRP % 4.1
- HÜDA PAR %3.4
- AKP % 2.4

Tablo 23. YSK’nın verilerine göre siyasi partilerin kadın aday sayıları

31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMİ			
Siyasi Partiler	Kadın Aday Sayısı	Erkek Aday Sayısı	Toplam
AK PARTİ	27	1.211	1.238
İYİ PARTİ	100	849	949
SOL PARTİ	1	7	8
BÜYÜK BİRLİK	33	354	387
MEMLEKET	31	141	172
ANAP	19	69	88
DSP	85	266	351
YENİDEN REFAH	50	1.187	1.237
DEM Parti	145	323	468
TKP	66	131	197
ABP	2	28	30
ZAFER PARTİSİ	106	615	721
HKP	104	233	337
TKH	19	39	58
BTP	194	842	1.036
GELECEK PARTİSİ	12	108	120
YTP	15	63	78
CHP	103	1.008	1.111
EMEP	13	29	42
HÜDA PAR	23	710	733

HAK-PAR	20	50	70
OCAK	6	18	24
AB PARTİ	10	54	64
DP	36	290	326
GBP	0	1	1
MİLLET	57	383	440
MİLLİ YOL	14	127	141
AP	5	33	38
ADP	0	3	3
MHP	21	784	805
TİP	55	91	146
DEVA PARTİSİ	82	455	537
SAADET	46	1.219	1.265
VATAN PARTİSİ	67	226	293
BAĞIMSIZ	57	539	596
* Siyasi partiler, parti kura sırasına göre sıralanmıştır.			

<https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secim-turleri-cinsiyet-dagilim>

Bu verilere göre partilerin kadın aday oranları da şöyle oluyor:

Partilere göre kadın aday oranları

- AKP: %2.18
- CHP: % 9.26
- İYİ Parti: %10.51
- MHP: %2.06
- Hüda Par: %3.13
- Yeniden Refah Partisi: % 4.3
- Saadet Partisi: %3.63
- Deva Partisi: %15.24
- Zafer Partisi: % 14.7
- TİP: % 37,67
- Gelecek Partisi: % 10
- DEM Parti: %30.98

2019-2024 Yerel Seçimlerinde Kadın Aday Karşılaştırması

*Doğruluk Payı*⁵⁰ 2019-2024 yerel seçimlerinde kadın aday karşılaştırması yaparak yayınladı. Bu çalışmaya göre⁵¹ 2019 Mahalli İdari Seçimlerinde, Belediye Başkanlığına başvuran toplam 7953 adaydan 634’ünün, 305 Büyükşehir Belediye Başkan adayının ise 33

⁵⁰ <https://www.dogrulukpayi.com/>

⁵¹ <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/kadinlar-yerel-yonetime-ne-kadar-katilabildi-2019-ve-2024-yerel-secimleri>

tanisinin kadın olduğu görülüyor. Büyükşehir Belediye Başkanlığındaki yarışta yalnızca üç kadın aday kazanırken, belediye başkanlığında bu sayı 38.

Tablo 24. 2019 Yerel Seçimleri - Kadın Aday Sayısının Toplam Aday Sayısına Oranı

	Kadın Aday oranı %	Kazanan Kadın Aday Oranı %
Büyükşehir Belediye Başkanlığı	10,8	10
Belediye Başkanlığı	8	2,8

Partilerin Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Belediye Başkanlığına Gösterdiği Kadın Aday Oranları

Tablo 25. 2019 Mahalli İdareler Seçiminde Kadın Aday Oranı (%)

	Büyükşehir B.B.	Belediye B.
HDP	23.1	21.4
CHP	5.3	5.7
AKP	3.7	1.9

- 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde, 1393 belediyede, sadece 23 belediye başkanı kadındı (%1.65) ve bu seçimlerde 30 büyükşehir belediyesine 3, toplam 1389 belediyeye 42 kadın belediye başkanı seçilmişti.
- Toplam 20.745 belediye meclis üyesinden, 2.283’ü (%11,1), 1.272 il genel meclisi üyesinden, 48’i (%3,77) kadın oldu.
- Türkiye genelinde 1086 kadın muhtar seçildi.

2019 yılında ittifakla seçime giren partiler, 2024 yılında yerel seçimlere kendi adayları ile girdi. Bu sebeple aday sayılarında bir artış gözlemlendi.

2024 Yerel Seçimlerinde yarışacak belediye başkan adayları 14 bin 122 iken, büyükşehir belediyesi başkanlığına aday olanların sayısı 734 oldu. Belediye başkan adaylarının %11,5’i kadinken, bu oran, büyükşehir belediye başkan adaylarında %12,8.

Tablo 26. Partilere göre büyükşehir belediye başkanı ve belediye başkanı kadın aday oranları

Siyasal partiler	Büyükşehir B.B. Kadın Aday Oranı %	Belediye B. Kadın Aday Oranı %
DEM Parti	32.1	31
TİP	30	37.7
CHP	16.7	9.3
İYİ PARTİ	13.3	10.4
AK PARTİ	3.6	2.2

İktidar partisi olan AK Parti’nin seçimlerde gösterdiği 1.211 adaydan yalnızca 27’si kadın. Ana muhalefet partisi CHP’de ise belediye başkanlıklarına aday gösterdiği 1.112 adayın sadece 103’ü kadın.

Tablo 27. 2019 ve 2024 Seçimlerinde Kadın Adayların Oranı

	2019 Toplam Kadın Aday	2019 Oran	2024 Toplam Kadın Aday	2024 Oran
Büyükşehir Belediye Başkanlığı	33	10,80%	94	12,80%
Belediye Başkanlığı	634	8%	1624	11,50%

31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinin sonuçlarına göre seçilen kadın adaylar

81 ilin 11’inde seçilen kadın başkan oranı %13.4

922 ilçenin 61’inde seçilen kadın başkan oranı %6.6.

- DEM Partiden 28 ilçede,
- CHP’den 26 ilçede,
- AKP’den ise 7 ilçede aday gösterilen kadın belediye başkanı seçildi.

Yerel seçimlerde seçilmiş toplam kadın belediye başkanı sayısı

- 2019: 37
- 2024: 77 (CHP 32, DEM 31, AKP 8, MHP 1)

İlçelerde seçim kazan kadın belediye başkanları⁵²: Yeni bir dönem mi başlıyor?

2024 Yerel Yönetimler Seçiminde, seçimi kazanan kadın adayların sayısal artışının yanı sıra başka bir ilk daha yaşandı. Türkiye’de ilk kez, 61 ilçede kadın belediye başkan adayları seçimi kazandı. Bu ilçelerin çoğunda ilk kez bir kadın, belediye başkanı olarak seçildi. Daha çarpıcı bir sonuç ise seçilen kadın belediye başkanlarının Türkiye’nin en Doğusunda ve en Batısında bir yoğunluk göstermesi oldu. İzmir ve Diyarbakır’ın 8 ilçesinde, kadın belediye başkan adayları seçimi kazandı. Bu iki il, en çok ilçe kadın belediye başkanı bulunan il unvanına sahip oldular. Yani, Türkiye’nin en gelişmiş, kişi başına düşen geliri en yüksek ve çoğu turistik nitelikleriyle dünyaya açılmış İzmir’in ve İstanbul’un ilçeleriyle, gelişmişlik göstergeleri açısından en geri, kişi başına düşen gelir düzeyi en düşük ve kadınların toplumsal fırsatlara erişiminin en zor olduğu Diyarbakır, Van, Şırnak, Mardin, Hakkari gibi Doğu illerinin ilçelerinde de çok sayıda kadın ilçe belediye başkanı olarak seçimi kazandı. Batı’da, İzmir ve İstanbul ilçelerinde kazanan kadın başkanlar CHP adayydılar; Doğu ve Güneydoğu’da kazanan kadın başkanlar ise DEM Parti adayydılar. Bu iki siyasal partinin çoğunlukta olduğu iki farklı coğrafya, iki farklı sosyoloji ve kültür, kadınların seçim başarılarını engellemek bir yana tamamen desteklemiş görünüyor. Bu durum kadınların siyasette var olmalarının ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyine değil siyasal partilerin güçlü kadınları aday göstermelerine bağlı olduğunu gösteriyor.

- Diyarbakır’da DEM Parti’den kadın belediye başkanı seçilen 8 ilçe (Bismil, Çınar, Hani, Kayapınar, Kulp, Lice, Silvan, Yenişehir)
- İzmir CHP’den kadın belediye başkanı seçilen 8 ilçe (Foça, Çeşme, Karabağlar, Karaburun, Karşıyaka, Kınık, Konak, Selçuk)
- Van’da DEM Parti’den kadın belediye başkanı seçilen 6 ilçe DEM (Başkale, Çaldıran, Edremit, Muradiye, Özalp, Tuşba)
- Mardin’de DEM Parti’den kadın belediye başkanı seçilen 5 ilçe DEM (Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Nusaybin)
- Şırnak’ta DEM Parti’den kadın belediye başkanı seçilen 3 ilçe (Cizre, İdil, Silopi)
- İstanbul’da CHP’den kadın belediye başkanı seçilen 3 ilçe (Bakırköy, Maltepe, Üsküdar)

⁵² İlçelerde kazanan kadın adaylar listesi <https://www.bbc.com/turkce/articles/c4nr459x591o>

Seçim sonuçları değerlendirmesi

- ✓ Türkiye’de ulusal düzeyde kadınların siyasal temsili hala dünya ortalaması altında. TBMM’de 2018 Genel Seçimleri sonucu kadın temsilci oranı yüzde 17.4 idi. 2023 genel seçimleri sonucuna göre bu oran yüzde 20 oldu. Dünyada ise bu oran % 26.
- ✓ Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksine göre Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini büyüten en önemli iki değişken, kadınlar ve erkekler arasındaki siyasal güçlenme ve ekonomik fırsatlara erişimdeki eşitsizlikler olmaya devam ediyor.
- ✓ Türkiye’de, dünyadaki eğilimin tersine, siyasette yer alan kadın politikacılar siyasal partilerin ve siyasal kurumların merkezinde yoğunlaşmış durumda. Parti başkan yardımcıları, parlamento başkan yardımcıları ve parti sözcüleri, milletvekilleri, parti MYK üyeleri gibi konumlarda kadın politikacıları sıklıkla görebiliyoruz. Bu durumun tersine, yerel düzeyde hem seçilmiş politikacılar açısından hem de siyasal partilerin il ve ilçe yönetimlerinde hala çok az sayıda kadın politikacı görebiliyoruz. Yani merkezdeki ve yereldeki siyasal yöneticiler arasında çok ciddi bir cinsler arası dengesizlik söz konusu. “Yerelde demokrasi paradoksu” dediğimiz bir durum, Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana hala devam ediyor. Dünyada yerel yönetimlerde kadın oranı %36’ya ulaşmışken, Türkiye’de 2024 Yerel Seçimlerinde hala kadın il belediye başkanı oranı %13.4, ilçe belediye başkan oranı %6.6 olabildi.
- ✓ Son yerel seçimlerde kadınların siyasal karar konumlarına aday gösterilme-seçilme başarısı arttı ve bu alandaki yerel erkek egemenliğinde önemli gerilemeler oldu; direnç kısmen kırıldı. Bununla birlikte % 33 kritik temsil eşiğini aşmaya daha çok yol var. Yani Türkiye’de kadınların siyasal kararlara eşit katılımı açısından ulusal - yerel çelişkisi hala çok büyük ve ciddi bir sorun. Üstelik bu durum dünyadaki eğilimlerin tersine olmaya devam ediyor.
- ✓ Siyasal partilerin politika başarıları açısından baktığımızda, 2024 Yerel Seçimleri sonuçlarına göre DEM Partide sistemli ve istikrarlı biçimde cinsiyet eşitliği politikalarının devam ettiğini söylüyor. CHP ise yeni kazandığı il ve ilçe kadın belediye başkanları ile önemli ve yeni bir başarıya imza attı. Simdi CHP’nin bu yeni başarısını nasıl yöneteceği ve nasıl bir yol izleyeceği merak ediliyor. CHP’nin 2024 sonbaharında yapacağını açıkladığı tüzük değişiklikleri ile bu konuda nasıl bir gelişim olacağı beklenmeli. Ayrıca bundan sonra, seçilmiş kadın politikacıları nasıl destekleyeceğine ilişkin izleyeceği politikalar belirleyici olacak. AKP ise muhafazakar-dindar kadınları siyaset taşıma stratejisinden son seçimlerde artık vaz geçmiş görünüyor. AKP’de İstanbul Sözleşmesi’nin uygulamadan çekilmesi ile başlayan “kadın haklarında geri gitme” sürecinin devam ettiğini söyleyebiliriz.
- ✓ Seçimlerde cinsiyet kotası uygulamayı taahhüt eden siyasal partilerde kota oranları HDP/Yeşil Sol P./DEM Partide yüzde 50, CHP’de yüzde 33, İYİP’de yüzde 25 idi. Ama seçimlerde kadın aday oranlarına ve seçilen kadın politikacı sayılarına baktığımızda, HDP/Yeşil Sol/DEM Parti hariç, cinsiyet kotalarının gerçek olarak uygulanmadığını ve uygulanmama durumunda bir müeyyide içermeyen kotaların etkisiz kaldığını görüyoruz.

Türkiye’de Siyasal Kararlara Katılımda Cinsiyet Eşitliği Verileri

*KSGM verilerine göre kamu üst yönetiminde cinsiyet dağılımı*⁵³

- Hâlihazırda kabinede, bir kadın kabine üyesi (%5,88) görev yapmaktadır.
- Bakanlıklarda görev yapan 68 Bakan Yardımcısından 5’i (%7,35) kadındır.
- Kamuda üst düzey yöneticilerin %86,51’i erkek, %13,49’u kadındır.
- Toplam kamu çalışanlarının ise %42,10’u kadın, %57,90’ı erkektir⁵⁴.

Tablo 28. Kamuda kadın yönetici istatistikleri

Unvanlar(*)	Kadın Çalışan	Toplam Üst Düzey Çalışan (**)	Oran (%)
Vali	3	81	3,70
Genel Müdür	22	217	10,14
Genel Müdür Yardımcısı	52	403	12,90
Başkan	1	31	3,23
Başkan Yardımcısı	14	144	9,72
Daire Başkanı	593	3.212	18,46
Kaymakam (***)	102	1233	8,27
Bölge Müdürü	12	279	4,30
Bölge Müdür Yardımcısı	35	583	6
Toplam Üst Düzey	834	6183	13,49

Kaynak: KSGM, 2023

(*) Üst Düzey Unvan Tanımı 657 sayılı DMK’da yapılmamış olup, yönetici pozisyonunda olan bazı unvanlar gruplandırılarak verilmiştir.

(**) Büyükşehir Belediyeleri, kuruluşları ve Belediyelerin Üst Düzey Unvanları dahil değildir.

(***) Kaymakam adayları dahildir. İçişleri Bakanlığı’nın Temmuz 2023 verileri dikkate alınmıştır.

*Dışişleri Bakanlığı-büyükkelçilerin cinsiyet dağılımı*⁵⁵

Yıl	Sayı			Oran (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1982	102	101	1	100,0	99,0	1,0
2008	157	140	17	100,0	89,2	10,8
2017	249	198	51	100,0	79,5	20,5
2020	260	195	65	100,0	75,0	25,0
2021	275	202	73	100,0	73,5	26,5
2022	287	209	78	100,0	72,8	27,2
2023	297	216	81	100,0	72,7	27,3
TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2023						

⁵³ Veriler ASHB’nın Kadın 2023 kaynağından alınmıştır. KSGM (2023). Türkiye’de Kadın 2023. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2150>)

⁵⁴ Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Bütçe Genel Müdürlüğü Kamu Personeli Bilgi Sistemi Daire Başkanlığı’nın Temmuz 2023 verilerine göre KSGM tarafından yayınlanmıştır.

⁵⁵ TÜİK (2024). İstatistiklerle Kadın 2023 - Women in Statistics 2023. Türkiye İstatistik Kurumu. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2486>)

Yargı organlarında çalışanların cinsiyet dağılımı

- Adli ve idari yargıda görev yapan toplam 15.403 hâkimden 7.137’si (%46,34);
- 7.402 savcıdan 1226’sı (%16,56) kadındır.
- Yargıtay’da görev yapan 1.009 hâkim ve savcıdan 583’ü (%57,77),
- Bölge Adliye Mahkemeleri’nde görev yapan 2.558 hakim ve savcıdan 842’si (%32,91),
- Danıştay’da görev yapan 477 hâkim ve savcıdan 239’u (%50,10),
- Bölge İdare Mahkemeleri’nde görev yapan 443 hâkimden 140’ı (%31,60),
- HSK’da görev yapan 263 tetkik hâkimi ve kurul müfettişinden 22’si (%8,36),
- Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında görevli 331 hâkim ve savcıdan 66’sı (%19,93) kadındır.⁵⁶

Akademik eğitime ve yönetime katılımda cinsiyet dağılımı

- Üniversitelerde kadın öğretim görevlileri oranı %51,36’dır.
- Profesörler içerisinde kadın oranı %34,12,
- Doçentler içerisinde kadın oranı %41,06,
- Doktor öğretim üyeleri içerisinde kadın oranı %46,7,
- Araştırma görevlileri içerisinde kadın oranı %53,24’tür.
- 204 üniversitenin 19’unda (%9,31) kadın rektör görev yapmakta olup kadın rektör yardımcısı oranı %17,19, kadın dekan oranı %21,6, kadın dekan yardımcısı oranı ise %34,9’dur.

TÜİK verilerine göre akademik personelin cinsiyet dağılımı

Yükseköğretimde görevli profesörler içinde kadın profesör oranı %33,9 oldu.

Yükseköğretim İstatistiklerine göre yükseköğretimde görevli profesörler içerisindeki kadın profesör oranı, 2010-2011 öğretim yılında, %27,6 iken, 2022-2023 öğretim yılında, %33,9 oldu. Yükseköğretimde görevli doçentler içerisindeki kadın doçent oranı ise, 2010-2011 öğretim yılında, %32,2 iken, 2022-2023 öğretim yılında, %40,8 oldu.

Kadın Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) personelinin oranı %34,1 oldu.

Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri Araştırması sonuçlarına göre, TZE⁵⁷ cinsinden kadın Ar-Ge personel sayısı, 2022 yılında 93 bin 41 kişi ile toplam Ar-Ge personel sayısının %34,1’ini oluşturdu. Sektörler itibarıyla TZE cinsinden kadın Ar-Ge personel oranı, yükseköğretimde %47,5, kâr amacı olmayan kuruluşların da dâhil edildiği genel devlette %31,0, mali ve mali olmayan şirketlerde ise %27,3 oldu. Yükseköğretim İstatistiklerine göre yükseköğretimde

⁵⁶ KSGM, 2023 Temmuz 2023 verileri olarak belirtiyor.

⁵⁷ Belirli bir dönemde (genellikle bir takvim yılı) bir kişi ya da grup tarafından Ar-Ge faaliyetleri için harcanan sürenin aynı dönemde çalışılan toplam süreye bölünmesi yoluyla hesaplanan Tam Zaman Eşdeğeri (TZE), 0 ile 1 arasında bir değer olarak uluslararası Ar-Ge personeli karşılaştırmalarında kullanılmaktadır.

görevli profesörler içerisindeki kadın profesör oranı 2010-2011 öğretim yılında %27,6 iken 2022-2023 öğretim yılında %33,9 oldu. Yükseköğretimde görevli doçentler içerisindeki kadın doçent oranı ise, 2010-2011 öğretim yılında %32,2 iken 2022-2023 öğretim yılında %40,8 oldu.⁵⁸

Ekonomi yönetiminde kadın⁵⁹

Borsa İstanbul’a (BIST) kayıtlı olan 475 şirketin yönetim kurullarında, 2021 yılında %16,7 olan kadın oranı, 2022 yılında %17,5’e yükselmiştir.

2022’de 475 şirketin 158’inin yönetim kurullarının tamamı erkeklerden oluşmaktadır.

2013-2022 yılları arasında yönetim kurullarında en az bir kadın üyesi olan şirketlerin oranında yavaş ama olumlu bir değişim gerçekleşmiştir. Ancak 2022 yılında, %66,9 olan oran, %66,7’ye düşmüştür.⁶⁰

Kadınlar, yönetim kurulu koltuklarının **%19,7**’sine, yönetim kurulu başkanlığının **%6,7**’sine, şirket yöneticisinin %5’ine sahiptir.

Sermaye Piyasası Kurulu’nun II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği ekinde yayınlanan Kurumsal Yönetim İlkeleri arasında yer alan 4.3.9 nolu İlke ile yönetim kurulunda kadın üye oranı için asgari %25’lik bir hedef, oran ve hedef zamanın belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşmak için politika oluşturulması ve yönetim kurulunca bu hedeflere ulaşma hususunda sağlanan ilerlemenin yıllık olarak değerlendirilmesi hususu “uy ya da açıkla” şeklinde gönüllü bir ilke olarak düzenlenmiştir.

Yüzde 30 Kulübü’nün 2023 yılı raporu⁶¹, yönetim kurullarındaki toplam kadın üye sayısında artışa işaret ediyor. Diğer yandan, rapora göre en az bir kadın yönetim kurulu üyesi bulunan şirket oranında ise azalış olmuştur. 2023 yılında BIST’e kayıtlı 517 şirketin yönetim kurullarındaki kadın oranı son bir yılda yüzde 17,5’ten yüzde 17,9’a yükselirken, yönetim kurullarının tamamını erkeklerin oluşturduğu şirket sayısı da 158’den (yüzde 33,3) 179’a (yüzde 34,6) çıktı.

Yaşanan bu artışta 2022 ve 2023 yıllarında halka arz olan şirketlerin yönetim kurullarındaki kadın oranının çok az olması etkili oldu. Son iki yılda halka arz olan 108 şirket içinde yönetim

⁵⁸TÜİK, YÖK verilerine dayanarak 1995-2023 yılları arasında akademik personelin cinsiyet dağılımı verilerini yayınladı. TÜİK (2024). İstatistiklerle Kadın 2023 - Women in Statistics 2023. Türkiye İstatistik Kurumu. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2486>)

⁵⁹ KSGM 2023 verilerine göre.

⁶⁰ Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından 2012 yılından bu yana her yıl düzenli olarak hazırlanan “Yönetim Kurulunda Kadın Türkiye Raporu”nun 2022 yılı sonuçlarına göre Sabancı Üniversitesi, 2022).

⁶¹ Yüzde 30 Kulübü Türkiye programı kapsamında düzenlenen 10. Türkiye Kadın Direktörler Konferansı kapsamında “2023 Yönetim Kurulunda Kadın Türkiye Raporu” sonuçlar, 30.11.2023, <https://esitlikadaletkadın.org/neredeyse-her-2-sirketten-1inin-yonetim-kurulunun-tamami-erkeklerden-olusuyor/>

kurullarındaki kadın oranı yüzde 13,5 ile genel ortalamanın çok altında kalıyor. Yönetim kurulunun tamamını erkeklerin oluşturduğu şirketlerin oranı ise yaklaşık yüzde 50. Buna göre, son iki yılda halka arz olan neredeyse her 2 şirketten 1’inin yönetim kurulunun tamamı erkeklerden oluştu.

2022 yılında Avrupa Parlamentosu’nda kabul eden Direktifin halka açık şirketlere tanıdığı süre 2036’da sona eriyor. Direktif yönetim kurullarında en az yüzde 33 oranında kadın olmasını zorunlu kılıyor. Bazı AB ülkelerinde uzun zamandır bu oranın üstünde yasal kotalar yürürlükteydi.

TÜİK’e göre üst ve orta düzey yönetici pozisyonundaki kadın oranı %19,6 oldu. Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre şirketlerde üst ve orta düzey yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2022 yılında %19,6 oldu.

Tablo 29. Cinsiyete göre üst ve orta düzey yönetici pozisyonlarındaki bireylerin oranı, 2012-2022

Yıl	Toplam	(%)	
		Erkek	Kadın
2012	100,0	85,6	14,4
2013	100,0	83,4	16,6
2014	100,0	84,5	15,5
2015	100,0	85,6	14,4
2016	100,0	83,3	16,7
2017	100,0	82,7	17,3
2018	100,0	83,7	16,3
2019	100,0	82,5	17,5
2020	100,0	80,7	19,3
2021	100,0	79,3	20,7
2022	100,0	80,4	19,6
TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2023			
Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2012-2022			

Siyasal parti yönetimlerinde cinsiyet dağılımı

Türkiye’de siyasal partilerin eril yapısı siyasal kararlara katılmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin önünde en büyük engel olmaya devam ediyor. Anaakım siyasal partilerin ve TBMM’de grup kurabilecek kadar temsilcisi seçilmiş partilerin seçimlerde elde ettikleri sonuçlara baktığımızda partiler arasında önemli farklar var. Durumunu iyileştiren partiler olduğu kadar, kadınların siyasete eşit katılım çabalarından vazgeçen partiler görüyoruz.

Rapor’un izleme dönemi olan 2021-2023 döneminde HDP/Yeşil Sol Parti/Dem Parti’nin uyguladığı eşitlik politikaları ile hem TBMM’de, hem parti yönetimlerinde, hem de yerel

yönetimlerde kadınların siyasal kararlara eşit katılımı açısından önemli bir başarı gösterdiğini ve bu başarıyı sürdürülebilir hale getirdiğini görüyoruz. CHP ise 2023 seçimlerinde kadın temsilcilerin aday gösterilmesi ve seçilmesi açısından yaşadığı başarısızlığı, 2024 yerel seçimlerinde telafi etmeye çalışmış görünüyor. Çünkü CHP, 2024 Yerel Seçimlerinde seçilen kadın belediye başkanları ve meclis üyeleri açısından önemli bir gelişme gösterdi. Bu gelişmeyi sürdürülebilir hale getirmek için nasıl bir politika izleyeceği de önümüzdeki dönemde önemli bir izleme konusu olacak.

Tablo 30. Siyasal partilerin 2018 ve 2023 Genel Seçimleri döneminde parti yönetimlerinin cinsiyet dağılımı

Partiler	24 Haziran 2018 genel seçim dönemi parti yönetiminde kadın oranı (%)	28 Haziran 2023 genel seçim dönemi parti yönetiminde kadın oranı (%)	2024 yerel seçim döneminde kadın oranı (%)
HDP/Yeşil Sol Parti/DEM Parti	48	45	50
AKP	22	22	22
CHP	18	33	33

Haziran 2024 itibariyle baktığımızda TBMM’de en çok temsilcisi bulunan üç siyasal partinin üst yönetimlerinde kadın yönetici sayıları da şöyle:

- AK Parti MYK’sında 27 üyenin 6’sı kadın.⁶²
- CHP MYK’sında (genel başkan hariç) 22 üyenin 8’i ve Parti Meclisi’nin 60 üyesinin 18’i kadın.⁶³
- DEM Parti MYK’sının 40 üyesinin 20’si kadın.⁶⁴

Partilerin il başkanları açısından cinsiyet dağılımına baktığımızda yerel düzeyde erkek egemen siyaset yapısını daha açık görebiliyoruz:

- CHP’de 81 il içinde sadece 4 ilde kadın başkan var (Manisa, Uşak, Kastamonu, Erzincan).
- DEM Parti’de her il ve ilçede eş başkanlar var ve dolayısıyla erkek ve kadın yönetici sayıları eşit.
- AK Parti’de ise il ve ilçe başkanlarının cinsiyeti ile ilgili paylaşılmış bilgi yok.

Siyasal partilerin seçim kampanyalarında kadın seçmenlerin taleplerine ve temsiline nasıl yer verdiklerine baktığımızda, sadece DEM Parti’nin kadınlara yönelik özel bir bildirge yayınladığı ve bu bildirgede toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili her tür temel talebe, çözüm önerisine referans vererek kapsamlı bir politika önerdiği görülüyor.⁶⁵

⁶² <https://www.akparti.org.tr/ak-kadro/merkez-yurutme-kurulu/>

⁶³ <https://chp.org.tr/parti-yonetimi/myk-uyeleri>

⁶⁴ <https://www.demparti.org.tr/tr/merkez-yurutme-kurulu/17706/>

⁶⁵ DEM Parti Kadın Meclisi, 2024, 2024 seçimlerinde Kadın Seçim Bildirgesi: Kadın İradesiyle Yerel Demokrasi, <https://www.demparti.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/Materyaller/2024-kadin-secim-bildirgesi-tr.pdf>

Genel Değerlendirme

Türkiye’de kadınların siyasal kararlara eşit katılımının gelişimini izlemeyi amaçlayan bu Rapor, 2021-2023 döneminde, verisi olan veya verisine bir şekilde ulaşılabilen gelişimleri tanımlamaya çalıştı. Söz konusu dönemde devlet kurumlarında, başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olmak üzere, kadın haklarını koruma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki engelleri kaldırmayı amaçlama hedeflerinin artık gündemde olmadığı görülüyor. Bunun yerine, 2010’lu yıllardan bu yana devam eden, aileyi koruma ve güçlendirme politikası benimsendi. Bu stratejik dönüşüm ile kadın hakları da ancak aile değerleri ile bağdaştığı bağlamda koruma kapsamında yer alıyor.

Bu politika değişikliğinin bir sonucu olarak kamu bütçesinden kadın haklarını koruma için ayrılan ödenekler çok büyük ölçüde azaltıldı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), başlıından kadın terimini çıkardığı gibi, bütçesinde de kadının güçlendirilmesi için yürütülmesi gereken kamu hizmetlerini, ailenin korunması hizmetlerine indirgemiş durumda. Bu durum, 1980’li yıllardan bu yana Türkiye’nin toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmek için oluşturduğu kurumsal yapının, politika hedeflerinin ve eylem planlarının işlevsizleşmesine yol açtı ve giderek daha da işlevsizleşeceği görülüyor.

Öte yandan toplumsal cinsiyet eşitliğini verilerle izleme stratejisi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından giderek daha düzenli olarak gerçekleştiriliyor. Her iki kurum da belirlenen temel toplumsal cinsiyet göstergeleri ve verileri derlemeye ve yayınlamaya devam ediyor; toplumsal cinsiyet eşitliği verilerini göstergelerle devlet kurumlarında yerleşmeye devam ediyor. ASHB’nın hazırlayıp uyguladığı ve bu Rapor’da değerlendirdiğimiz Eylem Planlarının izlenme ve değerlendirme raporları ise hala yayınlanmıyor; sonuçlar kamuoyuyla paylaşılmıyor.

Daha önce izleme raporlarında belirttiğimiz, kamu yönetiminde stratejik kararların alındığı Kamu Yönetimi Üst Kurulları(KYÜK) ise, yönetim yapılarının çok hızla değişmesi ve yönetim cinsiyet dağılım bilgilerinin açıklanmaması nedeniyle tamamen izleme alanı dışına çıkmış görünüyor. Türkiye’nin siyasal rejim değişikliği yaparak benimsediği Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nde siyasal kararlarda yetki Cumhurbaşkanı’nında toplanmış olsa bile üst kurulların, kararların alınmasında stratejik önemi olduğu çok açık. Fakat bu kurulların atanmış yöneticilerinin cinsiyet dağılımına ilişkin verilere ulaşamıyor.

Türkiye’de kadınların siyasal kararlara eşit katılımı açısından en stratejik önemi olan kurumların anaakım siyasal partiler olduğunu söylüyoruz. Anaakım ve TBMM’de grup kurma başarısını göstermiş siyasal partilerde erkek egemen siyasal yapıların dönüşmesinin ve kadınlara eşit yer verilmesinin, en stratejik dönüşüm olduğunu her raporda özellikle belirtiyoruz. Bu açıdan baktığımızda, son genel seçim ve yerel seçim sonuçları önemli değişim süreçlerinin başladığına işaret ediyor. Bu konuda DEM Parti kadınların eşit siyasal katılımını en başarılı biçimde gerçekleştiren parti olma unvanını hala koruyor. Son yerel seçimlerde de CHP’nin yerel siyasete taşımayı başardığı kadın politikacılar ile yaratabileceği değişim dinamikleri dikkat çekiyor. Hem DEM Parti hem CHP’nin seçilen kadın vekillerinin ve yerel yöneticilerinin nasıl, ne tür ve ne kadar değişim yaratabileceği önümüzdeki dönemin önemli bir izleme gündemi olacak.

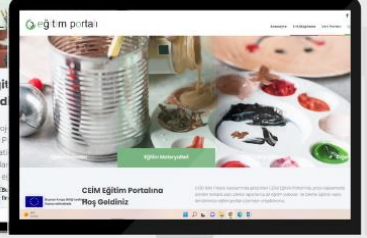
AKP’nin ise benimsediği siyasal ittifaklar ile kadınların aile, evlilik ve annelik dışında gündemde olmasına karşı çıkan İslami çevrelerin politikalarının etkisinde kaldığı ve onlarla uyumlu görünmeyi tercih ettiği söylenebilir. Bu politika değişiminin sonucu olarak, muhafazakâr ve dindar kadınları siyasete taşıma ve onların kamusal görünürlüğünü artırma politikasından vazgeçilmiş durumda. Kadın parti başkanı seçilerek toplumda yeni bir umut yaratan İYİ Parti’de ise hem kadın başkanın istifası hem de seçimlerde yaşadığı başarısızlık nedeniyle, Parti’deki dönüşüm kapasitesinin ne olduğu sorusu gündemden düşmüş görünüyor.

Keşfet!

Öğren!

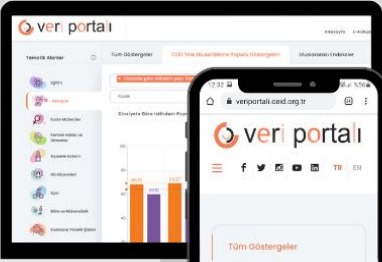
e-kütüphane

eğitim portalı

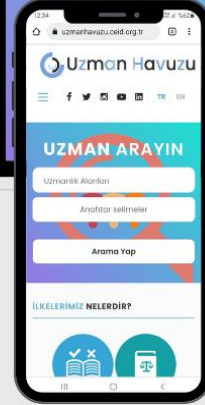

veri portalı

İzle!

uzman havuzu

Danış!